nous horitzons

★ L'Estatut de Catalunya, per J. Català

★ La vaga dels miners de Sallent

★ La realitat hospitalària a Catalunya

★ En la mort de Gabriel Ferrater

★ "La Setmana Santa" d'Espriu, per F. Vallverdú

★ Sobre el règim penitenciari (document)

24 PRIMER I SEGON TRIMESTRE 1972

nous
horitzons

Director Gerente : F. DETRELL
Redacción : CALLE 9, Nº 107, MEXICO 18, D. F.
Administración : CALLE CORREGIO 32 BIS, CIUDAD LOS DEPORTES, MEXICO 19, D.F.

PUBLICACION TRIMESTRAL

Declarada lícita su publicación en lo relativo a la cultura y la educación, según dictamen de la Secretaría de Educación Pública, comunicado en Oficio nº 581, de fecha 22 de agosto de 1962.

Corresponsal a França :
Claude Barsotti, 4, Traverse Cas, 13-Marseille (4e), France.
Compte Corrent Postal : C.C.P. 686-60 Marseille.

Sumari

EDITORIALS 3
El dret a la solidaritat ● Contra la nova escalada de Nixon al Vietnam.

EL PENSAMENT I L'ACCIÓ 10
Qüestions de la lluita per la democràcia, per E. MARTI ● L'Estatut de Catalunya i la perspectiva democràtica, per J. CATALA.

SOCIALS 33
La vaga dels miners de Sallent, per Un dels "tancats" ● La realitat hospitalaria a Catalunya, per J. SERVET.

LA HISTORIA 55
Comunistes i catalans, per J. BANQUÉ ●

LES LLETRES 65
En la mort de Gabriel Ferrater ● Gabriel Ferrater 1922-1972) o la fosca memoria, per F. VALLVERDÚ ● "Setmana Santa" d'Espriu Premi de la Crítica 1971, per F. VALLVERDÚ ● Any Internacional del LLibre, per P. B.

FULLS OBERTS 83
"Per una acció teatral", de Feliu Formosa, per GRA DE MESC ● "Los que nunca opinan", de F. Candel, per T. P.

DOCUMENTS 89
Declaració de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunta ● Informe sobre el règim penitenciari, per un grup de juristes demòcrates ● Contra l'opressió de Catalunya, (full sense signatura).

EL DRET A LA SOLIDARITAT

Un dret és sempre el resultat d'una correlació determinada de forces socials, resultat que pot estar mes o menys codificat, reconegut o no per textos legals i que pot trobar una aquiescència més o menys gran en l'opinió pública, en funció dels valors socials i morals que hagin arribat a ser dominants en una societat determinada.

La victòria militar de 1939 va permetre a l'oligarquia financera i terratinent espanyola arrabassar al nostre poble pràcticament tots els seus drets polítics i civils. Però la correlació de forces de classe cristal.litzada en acabar-se la guerra no havia de ser eterna: s'ha modificat paulatinament a mesura que es descomposava el bloc de les dretes i es recomposava el moviment obrer i democràtic.

En el curs d'aquest procés les forces democràtiques han pogut ocupar progressivament els buits de poder deixats per la dictadura, establint així "zones de llibertat", és a dir, imposant certs drets, si no de jure sí de facto. El dret de vaga, per exemple, que està severament prohibit per la legislació franquista, ha esdevingut un dret que la classe obrera exerceix cada vegada amb més determinació, assolint nivells superiors -en el seu exercici- al d'altres països on aquest dret és reconegut constitucionalment.

Darrerament la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya ha llençat una campanya destinada a imposar i exercir el DRET A LA SOLIDARITAT amb els qui lluiten per reivindicacions legítimes i, particularment, amb els empresonats i represaliats polítics.

Aquest és un dret que resulta especialment inacceptable per a la dictadura perquè la pràctica de la solidaritat mina instruments essencials de govern d'aquest règim: la repressió

i la dispersió dels ciutadans.

La solidaritat, en efecte, mobilitza l'opinió i remou els sectors mes sensibles entorn d'aquells que lluiten, aportant-los un ajut que dificulta l'acció repressiva. A més a més, fa que a l'entorn de les avantguardes lluitadores es vagin forjant uns vincles, uns canals d'ajut econòmic, uns lligams de solidaritat moral, una convergència de voluntats emancipadores.

La pràctica de la solidaritat té una característica que li dóna una gran força: uneix tots els qui pateixen la repressió dictatorial independentment del seu ideari polític. Es per tant un factor d'unitat antifranquista. La comunitat que crea el mateix sofriment imposat per la dictadura no pot no crear vincles afectius, no pot no contribuir a bandejar prejudicis i sectarismes.

La legitimitat que aquest dret té, fins i tot als ulls de les persones més despolititzades, permet de plantejar-se'n l'exercici en formes molt obertes. Des d'aquestes pàgines cridem els nostres lectors i tots els catalans a participar activament en la imposició pràctica d'aquest dret, posant-hi l'energía que dóna saber que es treballa per una causa justa, que es lluita contra l'aspecte a la vegada més odiós i més significatiu de la política de la dictadura.

Per l'adhesió immediata que suscita entre tota persona "que no sigui opressora" -com diu la crida de les Comissions de Solidaritat-, la solidaritat permet una mobilització de masses realment àmplia. Només cal saber trobar les formes, amb flexibilitat i dedicació, que ho permetin. I paral.lelament permet l'eixamplament dels lligams organitzatius gràcies a la generalització dels comitès de solidaritat per tots els recons del país.

CONTRA LA NOVA ESCALADA DE NIXON AL VIETNAM

Des que va ficar-se al Vietnam, l'imperialisme ianqui ha canviat diverses vegades d'estratègia: Dels consellers a un exèrcit de mig milió de soldats i de la guerra d'infanteria a la guerra aèria amb bombes explosives i químiques i a les escalades dels bombardeigs sobre Vietnam del Nord. Darrerament, Nixon creu haver trobat la possibilitat d'anar-s'en del Vietnam sense moure-se'n, posant en pràctica una altra estratègia: la vietnamització. Podía ésser una "solució ideal" per a l'imperialisme ianqui.

En un any d'eleccions als Estats Units, Nixon entenia presentar-se com havent retirat del Vietnam tota la infanteria. La joventut nord-americana ja no seria enviada a vessar la sang i a donar la vida en terres llunyanes; gràcies a Nixon les mares nord-americanes ja no haurien de patir per llurs fills. Davant el poble dels Estats Units i l'opinió mundial, Nixon volia presentar-se com el "pacificador", com el president que hauria resolt el problema creat pels seus antecessors sense cap taca damunt el prestigi dels Estats Units i amb l'aurèola d'haver salvat els "aliats" de Vietnam del Sud. I l'imperialisme ianqui seguiria dominant Vietnam del Sud i, a més a més, Laos i Cambodja.

Només calia que els vietnamesos s'hi conformessin, que s'avinguessin a la grollera maniobra kissinger-nixoniana de l'imperialisme ianqui. Es ben clar que els vietnamesos no s'hi avenen.

En què consisteix la vietnamització nixoniana?

D'una banda, en substituir els soldats de terra, que la resistència de la joventut i del poble nord-americà, així com l'opinió mundial, no li permeten de mantenir indefinidament al Vietnam, per un nombrós exèrcit saigonès pagat i equipat

per l'imperialisme ianqui, entrenat i dirigit per "consellers" ianquis. I mantenir i eixamplar un immens aparell de guerra electrònica amb bases al Vietnam del Sud i a Tailàndia, a més de la VII Flota a les aigües de Vietnam del Sud i del Nord, amb l'amenaça constant que això representaria sobre el darrerament citat.

Per una altra banda Nixon necessita uns vietnamesos que s'hi prestin i només pot comptar amb una esquifida camarilla de titelles corromputs que envolten Van Thieu. Per això, en presentar els vuit punts de la proposta dita de pau, Nixon parla d'eleccions presidencials "lliures i democràtiques", però Van Thieu no dimitiria sinó un mes abans de les eleccions i llavors, sempre segons Nixon, seria substituit per l'actual President del Senat, criatura dels ianquis i de Van Thieu. Què tindrien de democràtiques unes eleccions així? La vietnamització nixoniana consisteix en mantenir per la força la dominació de l'imperialisme ianqui damunt els pobles de l'Indo- Xina i, al mateix temps, fer que no ho sembli.

Però els vietnamesos no són la putrefacta camarilla de Van Thieu. Un poble que ha resistit davant els japonesos i els francesos i que enfronta amb tant de consciència i heroisme col·lectius la immensa potència militar ianqui, no cedirà. I ho està demostrant amb la seva actitud ofensiva que, com a primer resultat, ha desmontat la vietnamització nixoniana.

Parlant del sentiment popular vietnamès, un corresponsal d'agència, Anthony Lewis, ha escrit a Teleexprés, durant els dies de maig, que no és un producte de "l'endoctrinament o de la repressió comunistes", sinó que "aquest sentiment (antiimperialista) és genuí, és autèntic". Aznar també posava en relleu a La Vanguardia que, mentre els vietnamesos de Van Thieu abandonen fàcilment les posicions, els altres les defensen malgrat el devessall de bombes ianquis. L'explicació es troba efectivament en la justesa de la causa que defensen els primers i en la mul.la convicció dels altres.

L'estat d'ànim d'aquests també té a veure, d'una banda amb la gran corrupció del règim Van Thieu i, per una altra banda, amb l'actitud general del poble que els envolta. Els mesos d'abril i maig, coincidint amb l'ofensiva dels patriotes, s'han produit sublevacions d'una o altra magnitud a les 44 provín-

cies del Vietnam del Sud, sense les quals l'ofensiva no s'hauria pogut desenrotllar a tants indrets al mateix temps. A Saigon, els estudiants han fet vaga a 13 universitats i col.legis i 36 organitzacions polítiques i socials han publicat una declaració demanant que els nord-americans se'n vagin i que Van-Thieu dimiteixi. A Da Nang, on hi ha més militars que civils i tenen la base ianqui al costat, més de 25.000 persones es van manifestar el 12 d'abril, demanant el mateix que les trentasis organitzacions de Saigon.

Les agències que informen unilateralment la premsa legal del nostre país parlen de les grans masses de refugiats que emplenen les carreteres. I ho presenten com si fugissin del "terror" dels vietnamesos alliberadors. La realitat és que fugen del terror ianqui perquè saben per dolorosa experiència que l'aviació ianqui tritura immediatament tot llogaret o vila quan els mercenaris en són desallotjats. Així ho han fet a Quang tri, tot i que les forces de Van Thieu hi van deixar més de 1.000 ferits i que hi quedava una part de la població civil.

El desvergonyiment ianqui arriba fins a acusar els vietnamesos d'envair el Vietnam. Ells, que tantes voltes, sempre que han volgut, s'han permès de bombardejar Vietnam del Nord sense miraments i ara mateix estan bombardejant comunicacions, cases, hospitals, canals, ponts, camps de cultiu, centrals elèctriques, escoles, poblacions civils, malgrat les protestes de l'opinió mundial, acusen als vietnamesos de replicar.

Els ianquis, que han tingut al Vietnam mig milió d'homes, i que aquests mesos han augmentat el nombre d'avions de caça i bombardeig de 380 aparells a més de 800; i els B-52 de 45 aparells a 150 i encara n'hi envien més; i les unitats de la VII Flota han estat més que triplicades i els seus efectius humans augmentats de 13.000 a 42.000 homes, acusen cínicament a la U.R.S.S. i els països socialistes d'ajudar els vietnamesos amb armament. Ells, que han llençat damunt el Vietnam i els altres pobles de l'Indo-Xina més força explosiva que no es va emprar durant tota la segona guerra mundial, en nom de què es poden queixar? En nom de què es creuen ells amb el dret d'arrasar un país i d'assassinar-ne els habitants i exigir que no siguin a-

judats pels qui ho poden fer? En nom de què volen imposar un Van Thieu al poble vietnamès?

La reacció de Nixon, violenta i irracional, d'ordenar l'arrasament d'un país que no es vol sotmetre i de fer minar els ports per tal d'aïllar-lo, sense miraments al dret de navegació i de comerç dels altres països, és una provocació contra l'opinió mundial i una greu amenaça a la pau del món. Palesa la desesperació de l'imperialisme a mesura que se sent més impotent.

En canvi, el poble vietnamès, sabent els enormes sacrificis que encara li ha de costar la lluita per la independència i la llibertat, dóna prova d'una ferma serenitat. En unes declaracions a l'Humanité del 4 de maig passat, la ministre de Negocis Estrangers del Govern Provisional Revolucionari de Vietnam del Sud, senyora Nguien Thi Binh, es manifesta així:

> "Si el govern nord-americà renuncia a la seva política, hi haurà una solució negociada, que pot ésser ràpida, en l'interès del nostre poble i del poble dels Estats Units.
> Però si continua el combat, nosaltres també el continuarem amb tota la nostra determinació, amb l'empenta que cal per assolir la victòria, per aconseguir el nostre objectiu sagrat: la independència, la pau veritable, la democràcia i la concòrdia nacional".

La joventut estudiant i la intel.lectualitat nord-americanes, la joventut i el poble en general dels Estats Units, subratllen amb llurs accions i manifestacions antiguerra, la coincidència d'interessos dels dos pobles en una ràpida negociació de pau. L'afirmació de Nixon, que li cal protegir les vides dels soldats expedicionaris és una mala excusa. Aquesta protecció serà molt més ben garantida amb una veritable negociació de pau, sobre la base de la llibertat i la independència del poble vietnamès. L'acord correspon només sobre les condicions i terminis en què es retiraran del Vietnam les tropes ianquis de terra, de mar i d'aire.

I si el combat continua, així com el poble vietnamès con-

tinuarà la lluita, l'opinió mundial ha de trobar formes d'un ajut més eficient al Vietnam i als altres pobles de l'Indo-Xina.

Estem convençuts que els països socialistes, en primer lloc la Unió Soviètica i la República Popular Xinesa trobaràn, per damunt de llurs discrepàncies sobre altres qüestions, la manera d'unir i mancomunar llurs esforços contra l'imperialisme, per contrarestar la provocació ianqui i augmentar decisivament llur ajut al Vietnam.

Pel que fa al nostre poble, ja les accions desenrotllades en diverses ocasions, han contribuit a crear una opinió general favorable als pobles indo-xinesos i contrària a l'imperialisme. Aquesta opinió es reflecteix en les declaracions de totes les organitzacions obreres i democràtiques clandestines, però també en els comentaris que es publiquen en la premsa legal. Ens cal encara trobar entre tots noves formes, a despit de les limitacions imposades pel feixisme, per tal d'aconseguir que la nostra aportació a la lluita mundial contra els crims ianquis al Vietnam sigui cada dia més àmplia i eficaç.

QÜESTIONS DE LA LLUITA PER LA DEMOCRACIA

E.Martí

La crisi de les formes feixistes de poder ha arribat darrerament a un punt tan alt que tot un conjunt de personatges polítics lligats d'una manera o d'altra al règim son llençats al prosceni de la vida pública, en un intent d'oferir sortides a la crisi des del poder mateix.

Que un personatge del govern com López Rodó digui davant les Corts que el desenrotllament polític i l'econòmic han de ser "dos desenrotllaments paral.lels" prova fins a quin punt l'exigència de democratització ha esdevingut una pressió objectiva de tot el conglomerat de forces socials del país.

A l'empenta de la lluita de les masses populars i a la proximitat cada dia irremissiblement més immediata de la mort del dictador, s'hi ha afegit un factor molt important: la pressió del procés d'integració europea, pressió accelerada amb l'ampliació de l'Europa dels "sis" a deu membres. Representants prominents del món de la gran banca han fet recentment declaracions públiques que es poden resumir així: "ens interessa entrar al Mercat Comú; cal anar pensant de quina manera hi podrem ingressar en les millors condicions possibles".

Però el president de la Comissió del Mercat Comú, Sicco Mansholt, ha repetit fa poc que sense determinades condicions polítiques no es pot formar part de la comunitat. L'oligarquia espanyola es veu, doncs, confrontada amb una gran dificultat. ¿Com se'n sortirà?

¿OBERTURISME, LIBERALITZACIO o DEMOCRACIA?

La incoherència de les actuacions i de les declaracions oficials, la vacil.lació entre una duresa extrema en la pràc-

tica i un llenguatge conciliador, són símptome d'incertesa i desconcert. Indiquen que la classe dominant ja no pot seguir governant com fins ara. Però també posen de manifest que el camí de l'"associacionisme" i de l'"oberturisme" és pura demagògia verbal per a ocultar l'immobilisme, alfa i omega de la política oficial.

Mentrestant, alguns grups i personatges de l'oligarquia no lligats directament al poder prenen també posicions.

El seu camí propi és la "liberalització", sortida tímida des de dintre del règim, propugnada per aquells que, tot i comprendre que el franquisme està esgotat, temen que qualsevol canvi seriós en el sentit de la democràcia porti el país "massa lluny". És la posició de la burgesia liberalitzant, que vol canviar les coses una mica per tal que no canviïn radicalment. En el procés que endevinen irreversible d'esfondrament de les formes feixistes de poder, volen tenir un paper hegemònic que els permeti de congelar l'evolució política per tal que no es creïn les condicions favorables a l'enderrocament del capitalisme. Les il.lusions sobre la possibilitat d'evolució des de dintre del règim poden portar aquests homes a creure fins i tot, com darrerament el sr. Areilza, que les lleis orgàniques del franquisme poden ser un punt de partida institucional d'una nova situació democràtica.

¿Quines possibilitats té la liberalització?

L'oligarquia espanyola ha fet ja una experiència d'aquesta mena amb la política econòmica de l'Opus i els tecnòcrates, que es va perllongar en algunes mesures de liberalització política, entre les quals la culminant fou la Llei de Premsa de 1966. Però les contradiccions de la nostra societat són tan agudes que aquella obertura mínima va semblar posar en perill l'estabilitat del règim. Els mateixos "liberalitzadors" de vocació van esdevenir "ultres" en els seus actes.

Després de l'experiència, és difícil que les fraccions de l'oligarquia que són al poder tornin a intentar l'aventura. El règim es massa rígid per a cedir, i només ho farà sota la pressió d'una forta ofensiva de les masses populars.

Aquesta és la veritat número 1, que els liberalitzants o evolucionistes ignoren o volen ignorar. ¿Com esperen desplaçar-los-en? Només els podran desplaçar amb l'empenta de la força social més potent i cohesionada de la societat civil : la classe obrera. I el desplaçament només serà possible a través d'una ruptura.

La manera més ràpida i eficaç per anar a curt termini a aquesta ruptura és la convergència de tots els partits i forces socials antifranquistes, de dreta i d'esquerra, entorn d'un programa mínim per restablir les llibertats polítiques (programa en el qual totes aquestes forces poden posar-se d'acord). Aquesta convergència, que els comunistes de l'Estat espanyol anomenem PACTE PER LA LLIBERTAT, elevaria considerablement la potència dels esforços dispersos que uns i altres estem aplicant en la nostra aspiració vers la democràcia, potenciaria els moviments de masses i permetria, gràcies a la co-responsabilització de certs sectors de la dreta, que les forces armades fos neutralitzat més fàcilment i que la batalla política es dirimís sense enfrontaments massa violents.

Els liberalitzants o evolucionistes es resisteixen a acceptar un pacte explícit com aquest, perquè encara es fan il.lusions sobre les possibilitats d'evolució del règim, i l'evolució des de dintre -evidentment- és més atractiva als seus ulls; prefereixen entendre's amb generals que amb dirigents obrers. No tenen en compte que:

1) Sense una forta commoció de la classe obrera i de les masses populars no hi ha possible desplaçament dels ultres, i si volen "aprofitar-se" de la mobilització i de la lluita populars per pujar al poder i no aplicar mesures democràtiques radicals, sinó només una "democràcia a mitges", el moviment obrer els acorralarà fins a fer-los aplicar la democràcia sense reserves, o, si no, fins a fer que s'enfrontin novament amb el moviment popular i esdevinguin de nou governants dictatorials i es llencin als braços dels ultres.

2) Mentre no pactin amb les forces obreres i d'esquerra, paralitzen o retarden el procés democratitzador del país i contreuen una feixuga responsabilitat en la perllongació de la dictadura.

A Espanya l'única sortida clara és la democràcia sense reserves, implantada a través d'una ruptura amb l'actual règim, concretada en la implantació d'un govern provisional d'àmplia coalició sense signe institucional definit que proclami l'amnistía general i les llibertats sense restricció, i que prepari les eleccions per a unes Corts constituents.

Aquesta és una sortida que interessa primer de tot a la classe obrera, a la pagesia, als estudiants i als intel.lectuals i professionals assalariats, que són els grups socials més explotats i oprimits; que interessa també a les altres classes i capes no monopolistes, totes les quals són avui privades de tota llibertat d'expressió, d'associació, de reunió, etc., de tot camí per a defensar els seus drets legítims, els seus interessos i per a fer valdre la seva opinió en els afers públics.

Però aquesta sortida pot ser acceptable per a tothom que sigui realment democrata. També per als evolucionistes, si volen aparèixer com a demòcrates de veritat. Cada dia que passi sense que els evolucionistes acceptin aquesta sortida, augmenta la seva responsabilitat històrica i el seu desprestigi com a còmplices vergonyants de la situació de dictadura. Els convé de decidir-se aviat si aspiren a tenir una influència de masses en la nova situació.

EL PROBLEMA DE L'HEGEMONIA

Les vacil.lacions de l'ala liberalitzant de l'oligarquia tenen raons socials profundes.

Els pobles d'Espanya han fet una experiència molt amarga del preu que ha calgut pagar per al manteniment de les relacions de producció capitalistes i per a la industrialització de la darrera dècada: ha costat una guerra civil sagnant i terrible, la supressió, per més de trenta anys, de les llibertats democràtiques i nacionals i el retrocés del rellotge de la història als períodes més negres del nostre passat.

Avui, als nostres fantasmes històrics particulars, s'hi afegeixen tots uns elements de descomposició del sistema capitalista mundial que influeixen sobre nosaltres, i en par-

ticular sobre les joves generacions.

En conjunt, l'oligarquia governant no ha pogut ni ha sabut esdevenir la guia política i moral dels nostres pobles. No ha estat capaç -i difícilment ho estarà- de crear cap vertebració en el país, cap partit ni moviment realment de masses, cap via de participació efectiva del poble a la vida pública, cap programa estimulant. Amb el franquisme, ens deixa un país desfet, desarticulat, desmoralitzat, on l'única vertebració viva és la que l'oposició democràtica està bastint de mica en mica, enmig de grans dificultats i sacrificis, i en la cual el pes hegemònic és en mans de la classe obrera. Aquests esforços poden semblar avui pobres i dispersos, malgrat els avenços recents, però corresponen a una força potencial important, perquè és guiada per una voluntat regeneradora que correspon a les necessitats més vitals dels diversos pobles d'Espanya. Així, devant un poder decrèpit reduit gairabé del tot a la simple mèdula repressiva, s'aixeca un altre poder sense cap força material, però capaç d'encapçalar, organitzar i dirigir les forces latents del poble, avui encara disgregades, cap a l'enderrocament de la dictadura.

¿Es que les idees liberal-burgeses no tenen cap possibilitat de futur a casa nostra? Afirmar-ho sense cap altra precisió fóra temerari. A Espanya, i més encara a Catalunya per tradició ideològica, existeix una massa de gent, sobre tot entre les capes mitjanes, que senten una certa admiració per les formes de vida "europees", de les quals es fan una imatge sintetitzable en l'equació "llibertat política més prosperitat més pau civil". La propaganda anticomunista, d'altra banda, ha deixat els seus rastres. La burgesia "liberal", a més a més, confia cínicament en un apoliticisme bastant generalitzat, fomentat per la manca de democràcia i per l'atomització de la vida moderna sota el capitalisme.

Però també hi ha raons poderoses per a pensar que les idees liberal-burgeses no arribaran a tenir força de masses. En primer lloc, degut a la profunditat de les contradiccions de classe existents al país, agreujada pels fenomens d'opressió nacional i pels atavismes tradicionals, que ens fan tenir per

exemple, una de les dretes més reaccionàries de tota Europa. En segón lloc, per la profunda divisió que s'està produint al si de l'Esglesia catòlica, amb l'existència d'un corrent progressista important que dificultarà la creació d'un partit interclassista de masses -tipus Democràcia Cristiana- que serveixi de base de maniobra a l'oligarquia. En tercer lloc, per la descomposició ideològica general del capitalisme, que troba l'expressió més clara en la rebel.lia dels estudiants i en la seva politització esquerrana. La universitat, avui, no està només perduda per al franquisme; està també perduda per a l'oligarquia en general. I la universitat és un dels principals instruments de producció d'intel.lectuals, és a dir, de la formació d'aquells que han de constituir l'enquadrament sociopolític i ideològic de grans masses de ciutadans. En quart lloc, per la pròpia feblesa del corrents liberals i per la manca d'audàcia de la burgesia democràtica a nivell polític.

A Catalunya hem tingut recentment un exemple clar de la feblesa i de les vacil.lacions d'un grup liberal amb base financera. Banca Catalana, que habia començat finançant algunes empreses de caràcter cultural català, les quals li podien donar un cert "llustre" en el país, va abandonant les seves ambicions i optant pel compromís pur i simple amb els grups del poder. En aquesta retirada, hi poden haver jugat factors directament econòmics; però probablement hi ha comptat l'escassa rendabilitat del punt de vista ideològic, concretada en la impossibilitat d'anar formant equips de joves intel.lectuals i futurs dirigents sòlidament guanyats als ideals de la "lliure empresa"

En suma, la burgesia liberal ha de veure el futur ple de incerteses, i això contribueix a accentuar les seves vacil.lacions.

LA POLITICA DE PACTE PER LA LLIBERTAT

Alhora que es produeix aquesta profunda crisi de la via oligàrquica capitalista de desenrotllament, es va erigint -com hem vist més amunt- un conjunt de forces democràtiques, que configuren un futur regenerador. En el curs de la constitució d'aquest conjunt de forces s'està també formant un nou

bloc històric -en terminologia de Gramsci-, representat sociològicament per la classe obrera i tots els treballadors manuals i intel.lectuals de la ciutat i el camp (l'aliança de les forces del treball i de la cultura) i ideològicament per la presència cada vegada més activa en tot el teixit social de les idees de la democràcia i el socialisme.

L'existència, amb manifestacions encara embrionàries del nou bloc històric, és deguda a la capacitat que ha tingut el proletariat amb els comunistes al capdavant, per anar construint la seva hegemonia en el curs del procés de descomposició del poder feixista de l'oligarquia. Al nivell de la tàctica política, aquesta capacitat es manifesta en el fet d'haver sabut estar sempre present en les principals batalles per la llibertat i la justícia. La classe obrera, efectivament, ha sabut trobar formes de lluita i d'organitzacio que han suscitat d'adhesió i adhuc el mimetisme d'altres sectors socials. Tot això ha estat possible, en gran mesura, degut a la política flexible i oberta aplicada per l'avantguarda comunista, que ha permés de lligar tots els factors de descontent en un sol torrent polític unitari. La clau d'aquesta política es la unitat antifranquista, concretada avui en el pacte per la llibertat.

La política de pacte per la llibertat està guiada per la idea d'unir totes les forces mobilitzables contra la dictadura, sense exclusives, obrint així les possibilitats d'eixamplar al màxim la potència de l'oposició. Hi ha, a l'esquerra qui considera que aquesta política d'obertura a tot aliat "sense condicions" desemboca, de fet, en un suport que la classe obrera i les forces populars donen a la burgesia liberal, pel fet de basar-se en un programa de llibertats exclusivament polítiques. Argumentar d'aquesta manera equival a no comprendre que un dels mecanismes socials básics sobre els quals s'ha fonamentat el domini capitalista a Espanya ha estat precisament la manca de llibertats, la qual ha permès una elevada intensitat de l'acumulacio capitalista, gràcies a la indefensió en què han quedat la classe obrera i les altres classes i capes populars.

L'existència de llibertats polítiques és sempre potencialment un perill per a la burgesia. Marx ho havia formulat així

a propòsit de la Constitució republicana francesa de 1848: "a les classes de les quals ha de perpetuar l'esclavatge social, proletariat, pagesia, petita burgesia, els concedeix poder polític gràcies al sufragi universal. I a la classe de la qual confirma la vella potència, a la burgesia, li manlleva les garanties polítiques d'aquesta potència. Estreny la seva dominació política dintre de condicións democràtiques que ajuden a cada instant les classes enemigues a obtenir la victòria i que posen en questió els fonaments mateixos de la societat burgesa. A unes els demana que no perllonguin la seva emancipació política fins l'emancipació social; a les altres, que de la restauracio social no passin a la restauració política".

Si molts decennis després de ser escrites aquestes ratlles veiem que la burgesia d'alguns països és capaç de governar amb llibertats polítiques, no és perquè l'observació de Marx sigui falsa, sinó perquè la burgesia ha aconseguit en aquests països, una tal hegemonia ideològica que el sufragi universal i les llibertats polítiques no arriben a obrir pas cap al poder a una força autènticament socialista. Això prova la insuficiència, no la falsedat, de l'anàlisi de Marx. I prova també que la raó de la persistència del capitalisme sota democràcies polítiques no rau en l'existència de llibertats, sinó en l'existència d'una hegemonia burgesa sobre el conjunt de la societat. La lluita per la conquesta, consolidació i extensió de les llibertats polítiques serà, doncs, un objectiu primordial de la classe obrera en qualsevol circumstància, i del seu èxit dependrà en gran mesura la capacitat hegemònica que la classe obrera arribi a aconseguir.

A l'estat espanyol, precisament perquè -com hem vist més amunt- la burgesia no ha sabut establir un domini social basat en la seva hegemonia, sinó que l'ha basat en la coercio, la violència i el terror, fins a l'extrem de fer que els propis mecanismes d'acumulació del capital depenguin essencialment de l'opressió política, l'argumentació de Marx recupera tota la seva força.

Per això, tota reticència de part de certs grups d'esquerra a lluitar decididament i sense reserves ni exclu-

sions per la democràcia política, duu a posar obstacles a l'enderrocament de la dictadura i, per tant a perllongar les condicions de dominació de l'oligarquia financera i terratinent. Desplaçar l'objectiu de la "democràcia sense reserves" cap a la "república" avui, com fan alguns, equival a introduir la confusió. No perquè la reivindicació de la república no sigui justa, sinó perquè sense cap altre precisió esdevé una "consigna talismà", i quan intentem de precisar-la ens adonem que el conflicte avui no és el que separa monarquia i república, sinó el que separa continuisme (monàrquic o no) i democràcia política.

Sense oblidar que avui hi ha monàrquics (com algunes fraccions del carlisme) que es pronuncien per la democràcia.

La política de pacte per la llibertat, d'altra banda, no és una política "sense condicions". Les condicions que hi posem els comunistes són ben clares: govern provisional, amnistia, llibertats polítiques sense restriccions i eleccions constituents. La burgesia liberal, per ara, n'accepta alguna però no totes: aquí està la dificultat per arribar a un acord.

Quan es parla, des de l'esquerra, d'una política "sense condicions" (amb referència al pacte per la llibertat), es pensa de fet en altres tipus de condicions: es pènsa en un programa més avançat, en un programa no sols polític sinó també social. Però, ¿què passaria si els comunistes, si l'avantguarda del moviment obrer i progressista no tingués una política tan oberta, si arborés un programa antimonopolista o socialista?

La resposta és evident: totes les forces de l'oligarquia financera i terratinent s'unirien contra un moviment que posaria immediatament en perill la seva pervivència de classe. Amb un programa antimonopolista o socialista aconseguiríem allò que el règim franquista avui no aconsegueix: unir totes les fraccions de la gran burgesia i una bona part d'altres forces socials -i en particular els militars- entorn de la bandera de la defensa de la propietat. Les condicions reals que existeixen al si de la burgesia passarien a segón terme davant la contradicció més fonamental entre capital i treball. I això fóra un desastre per al moviment obrer, que quedaria aïllat i indefens. Fóra la millor manera de dur qualsevol mobilització de masses, qualsevol vaga

general a la derrota. Fóra, fins i tot, la millor manera de dificultar la preparació concreta de les accions de masses que han de desembocar en la vaga general i la vaga nacional.

Les resistències des de l'esquerra a una política d'unitat antifranquista sense reserves deriven sovint d'una ignorància petit-burgesa i idealista de les condicions concretes de la lluita de classes. En els enfrontaments decisius de les lluites socials apareix sempre la ultima ratio de les classes dominants: la violència repressiva organitzada. La qüestió crucial que ha de resoldre tota revolució és aleshores: ¿com neutralitzar o com vèncer la resistència armada del poder? Sense entrar aquí a discutir les formes de lluita -que no són objecte d'aquest article-, des del punt de vista programàtic és clar que tot programa ha de tenir present la correlació física de forces i correspondre a la necessitat de neutralitzar la força armada.

Avui és important aconseguir que la bandera de les masses populars aprofundeixi les dissensions existents al si de l'oligarquia i de les forces armades, i no que les faci desaparèixer bo i afavorint la unitat de tota la reacció contra el moviment obrer i democràtic. Per això pot ser important la presència, al costat de les forces obreres i democràtiques, de personalitats i grups de l'oligarquia liberalitzant: aquesta presència donaria garanties a certs sectors de l'exèrcit que no estan disposats a arriscar la seva vida per a defensar la dictadura, però que possiblement sortirien al carrer si veiessin en perill immediat l'ordre capitalista. (També és evident que els comunistes no veiem el destí de la revolució lligat a la decisió dels evolucionistes o de certs caps militars; si aquests no vénen amb nosaltres al pacte, nosaltres seguirem impulsant el moviment de masses en la lluita per la llibertat, buscant aliats dintre l'aparell de l'estat mateix. Però aquest fóra un camí més llarg i ple de sacrificis, que avui per avui no ens plantegem.)

Els propis treballadors, quan es posen en moviment, tendeixen a practicar una política oberta, mirant d'establir ponts amb tots els sectors possibles de l'oligarquia i de l'aparell de l'Estat. Els treballadors de SEAT, el 18 d'octubre, buscaven desarmar la Policia mitjançant el diàleg,

mitjançant la batalla política, abans d'enfrontar-s'hi a cops de pedra i de clau anglesa. Els estudiants de Medicina de Madrid van anar a visitar el tinent-general Díez Alegría per explicar-li les motivacions de la seva lluita. Els obrers de la BAZAN del Ferrol van enviar una comissió a la Comandancia de Marina. En moltes ocasions, treballadors i demòcrates no han dubtat en anar a demanar la intervenció de les jerarquies de l'Església per a defensar-se de la repressió. Hi ha, doncs, una tendència incorporada activament en les masses a buscar les vies de contacte amb certs sectors de la classe dominant i de les castes lligades amb ella, per tal de paralitzar l'acció repressiva. Aquesta tendència ha de trobar en els elements programàtics del moviment de masses una força canalitzadora i potenciadora i no un obstacle.

Finalment, es diu també que la burgesia liberal lluitarà al nostre costat -si hi lluita- pels seus propis interessos, que són interessos de classe contraris al de la classe obrera. No hi ha res de més just. Precisament si proposem el pacte també a la burgesia liberal és perquè sabem que pot aspirar a la democràcia en funció dels seus propis interessos. Si creiéssim que la democràcia és absolutament contrària als seus interessos, la política de pacte amb ella fóra totalment utòpica. Ara bé, si la nostra política fos excloent de la burgesia liberal, deixaríem un marge de maniobra tant a certes fraccions de l'oligarquia avui al poder com a la burgesia liberal mateixa, que tindria arguments per a propiciar sortides de "tercera via" i treure'ns aliats entre els partits centristes i entre totes les forces en les quals actua encara el reflex anticomunista.

En suma, els qui des de l'esquerra posen obstacles a la unitat antifranquista sense reserves ignoren un principi tàctic revolucionari irrenunciable: no deixar espais de maniobra a l'enemic.

¿COM SERA LIQUIDADA LA DICTADURA?

El període de liquidació de la dictadura serà probablement confús i ple de ziga-zagues. A mesura que ens hi aproximem, cal preveure-hi aquest caràcter i cal preparar-se per saber-s'hi guiar. Per això cal tenir una idea clara de la dinàmica

de classe de cadascún dels grups socials decisius i dels objectius del moviment obrer. Les reflexions anteriors han intentat en part de respondre a aquesta necessitat.

Convé afegir-hi un altre element. Els grups lligats a l'oligarquia liberal, i fins i tot d'altres grups o partits, tindràn vacil.lacions i inconseqüències.

Aquestes vacil.lacions i inconseqüències poden materialitzar-se fàcilment en intents de "tercera via", per a reagrupar el màxim possible de forces polítiques i socials sense els comunistes i sense l'avantguarda més radical dels moviments de masses. Alguns intents d'aquesta mena s'han produit ja en els últims anys, gairebé sempre després d'una intensificació de les mobilitzacions de masses: en 1962 en allò que la premsa del règim va qualificar de "contuberni de "Munich"; darrerament va córrer insistentment el rumor d'una mena de repetició d'aquell episodi, sense que arribés a realitzar-se.

Els comunistes i les altres forces d'avantguarda hem de veure aquests intents amb una gran serenitat. D'una banda, hem de saber explicar que no és aquest el camí, perquè l'enderrocament del franquisme només és possible mitjançant una ruptura democràtica, i que aquesta només es produirà amb la participació activa dels comunistes i les altres forces d'avantguarda que les "terceres vies" pretenen d'excloure. Hem de saber explicar, també, que fins i tot en cas de triomfar un govern provisional de "tercera via" al foc d'una intensa mobilització de masses, aquest no tindria més que dues alternatives davant seu: o recolzar més decididament en les grans masses per tal de vèncer les últimes resistències dels ultres, o oposar-se a l'avenç de les forces d'esquerra i veure's inevitablement condemnats a buscar suport en la dreta, caient tard o d'hora en una política antipopular repressiva i violenta.

Però d'altra banda, hem de saber que mentre el feixisme sigui al poder, aquest serà l'enemic principal que cal aïllar i combatre. Qualsevol avenç cap a la democràcia, encara que sigui parcial, serà una conquesta del poble i li obrirà possibilitats més grans de lluita. Per això, mentre el feixisme

sigui al poder, la política d'unitat democràtica sense exclusives ha de seguir éssent l'eix inflexible de la política de la classe obrera, encara que d'altres grups de l'oposició facin tota mena de maniobres per tal d'aïllar l'esquerra i decapitar els moviments de masses. Replicar amb consignes més esquerranistes en moments així equivaldria a fer el joc d'aquestes maniobres, a contribuir a l'aïllament de l'esquerra.

LA UNITAT A CATALUNYA

A Catalunya és on per ara la política unitària ha aconseguit uns avenços i una organicitat més grans. La primera fita important va ser la Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya i la proclamació del seu programa en set punts (des. 1969); la segona, la celebració de la primera sessió de l'Assemblea de Catalunya, el 7 de novembre de 1971.

L'Assemblea de Catalunya representa un pas importantíssim, perquè ha permès de donar una extensió social i geogràfica a l'alternativa democràtica, i de crear les bases d'una articulació orgànica sense precedents. L'Assemblea de Catalunya reuneix la immensa majoria de les forces polítiques i socials, de les entitats culturals i professionals, dels grups religiosos, que actuen amb una intenció antifranquista. Es, per això, un autèntic contra-poder embrionari, que no sols serveix avui per a popularitzar l'alternativa democràtica i per a lligar tots els esforços en favor de la democràcia, sinó que ha de constituir la base d'estructuració política de la societat catalana en els moments de la crisi definitiva de la dictadura.

L'Assemblea de Catalunya ha de veure's no com el centre propulsor de tota la lluita del poble, sinó com el lloc de convergència de moviments diversos en un fi únic: el restabliment de les llibertats democràtiques i nacionals. Al seu si, cada partit, cada moviment, cada entitat, conserva la autonomia i la dinàmica pròpies. En fot cas, l'existència de l'Assemblea, en fer més gràfica per a la gent la presència viva d'un corrent unitari ampli vers la democràcia, ha de permetre als diferents moviments de masses i a les diferents organitzacions de Catalunya de comprendre millor on es situ

avui el centre de convergència de tots els reguerons de descontent que han de desembocar en el gran torrent de l'ensulsiada de la dictadura. Ha de permetre, per exemple, que la classe obrera, que les Comissions Obreres, comprenguin millor que la tasca política central avui és la conquesta de les llibertats polítiques, i que aquesta tasca pròpia de la classe obrera, és una bandera que ha d'arborar amb la màxima energia.

L'Assemblea de Catalunya té dues limitacions bàsiques. La primera és que per ara no té contrapartida en les altres nacionalitats ni regions d'Espanya. I com que les llibertats catalanes no es resoldran només a Catalunya, sinó que s'han de resoldre al nivell de tot l'estat espanyol, l'Assemblea i totes les forces que hi participen han de plantejar-se la necessitat d'actuar com à ferment de la unitat en la resta d'Espanya. Així ho ha comprès la C.C.F.P.C. i tots ens n'hem de felicitar.

La segona és que el ventall de forces polítiques que enclou, tot i ser molt ampli, no arriba encara a grups i personalitats de la dreta que poden convergir en una alternativa democràtica. Es clar que la unitat amb aquestes forces pot forjar-se també fora de l'Assemblea, però la seva presència en ella els representaria un grau superior de compromís.

Al marge de la qüestió tàctica de la sortida al franquisme, l'Assemblea crea, des dels seus orígens, un conjunt de vincles entre les diverses organitzacions que hi participen i que poden tenir una importància considerable més enllà de la conquesta de la llibertat política. Per exemple, serveix per a acabar d'enterrar els prejudicis anticomunistes de molta gent.

Cal no oblidar, també, que en la nostra època de capitalisme monopolista d'estat, en què el capitalisme apareix cada vegada més com incompatible amb la democràcia, la lluita pel socialisme esdevé més i més inseparable de la lluita per la democràcia política. Al nostre país això és encara més veritat. Si en alguns països la burgesia ha aconseguit una victòria ideològica evident en fer creure a una gran massa

que "capitalisme=democràcia i socialisme=dictadura", al nostre país aquesta mixtificació és molt difícil, per les raons ja esmentades. I ho serà més en la mesura que les forces del socialisme segueixin essent sempre, com fins ara, els campions indiscutibles de la lluita contra la dictadura franquista.

Dònades les nostres condicions històriques, donat el caràcter ultrarreaccionari de la dreta espanyola, és de preveure que l'avenç cap al socialisme vagi íntimament lligat a la conquesta primer, i a la defensa després, de les llibertats polítiques, enfront dels atacs de les quals aquestes són avui i seguiran demà, essent l'objecte de part de la dreta. No oblidem que el primer estat democràtico-popular, amb hegemonia obrera, que han tingut els pobles d'Espanya (és a dir, la República -i la Generalitat- després de la insurrecció feixista, que va fer col.lapsar l'aparell estatal burgès i va fer transformar el contingut de classe de l'estat) va ser possible com a reacció de masses davant un atemptat ignominiós de la dreta contra les llibertats democràtiques. Aquest és un precedent històric que mereix atenció.

Ernest Martí
Maig de 1972

ESTATVT
DE
CATALVNYA
EDICIO OFICIAL
1932

L'ESTATUT DE CATALUNYA I LA PERSPECTIVA DEMOCRATICA

J.Català

A mesura que les contradiccions socials, econòmiques i polítiques s'aguditzen a tot el país i que la inevitabilitat d'un canvi esdevé més evident, també la gent es demana amb més insistència quina pot ser la solució més adequada.

Precisament, com a conseqüència del que acabem de dir, avui abunda una xerrameca sobre "associacions" i "adaptacions", amb les quals s'intenta de posar etiquetes pseudodemocràtiques a fòrmules que no es proposen sinó mantenir el contingut feixista de l'actual situació. Tanmateix, el fet que els enemics de la democràcia, encara amb el poder a les mans, s'hagin de disfressar de demòcrates, ja és força simptomàtic de la direcció dels pregons corrents que avui remouen la societat a tot Espanya.

Però avui existeixen també forces importants, polítiques i socials, amb plena consciència de la necessitat d'un canvi profund que garanteixi al poble una llibertat efectiva i l'exercici real de la seva sobirania. No solament existeixen. Actuen i s'uneixen, oferint un programa i obrint vies per tal que el poble pugui expressar-se a despit de la repressió feixista. Molt especialment els partits que integren la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, i els homes i dones de les més diverses tendències i estaments socials representats en la l'Assemblea de Catalunya, han elaborat i propaguen un programa coincident d'alternativa democràtica.

La nostra intenció és de referir-nos a aquest programa i molt especialment a la proposta de propugnar el restabliment de l'Estatut del 1932 com a base per al ple exercici del dret d'autodeterminació.

Es evident que, sense el lliure exercici d'aquest dret, les llibertats democràtiques no seran mai completes a Catalunya. El mateix cal dir d'Euzkadi i de Galícia. I també es pot afegir que, mentre les esmentades nacionalitats no puguin exercir llur dret, la democràcia tampoc no serà completa a Espanya perquè voldrá dir que encara hi predominen forces obstaculitzadores de la plenitud democràtica. Per això mateix, la lluita pel dret d'autodeterminació de Catalunya Euzkadi i Galícia no és una tasca exclusiva dels pobles respectius, sinó que ho és de les forces conseqüentment democràtiques de tot el país

L'ESTATUT I L'AUTODETERMINACIO

Totes les referències semblen confirmar

que el poble català va acollir l'Estatut satisfactòriament, no solament el que va votar en el referèndum del 2 d'agost del 1931, sinó també l'aprovat definitivament a les Corts de la República el 9 de setembre del 1932, després de no poques i substancioses modificacions.

Quant al primer text, els resultats del referèndum són força eloqüents: de 792.582 electors, 592.691 van votar a favor i 3.276 contra. Hi va haver 1.105 paperetes nul.les i en blanc. Així, doncs, l'Estatut va ésser aprovat per més del 74 per 100 del cens electoral, més del 99 per 100 dels votants. Excepuant el grup separatista "Nosaltres Sols", no apareix cap altra força política que es pronunciés resoludament contra. La CNT va realitzar una campanya abstencionista com solia fer-ho a totes les eleccions.

Pel que fa al text definitiu, el poble no va ser cridat a aprovar-lo directament, però als dos mesos i mig escassos, el 20 de novembre del 1932 van ésser convocades eleccions al Parlament de Catalunya. Van resultar elegits 61 diputats d'Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana i Unió de Rabassaires, 5 de la Unió Socialista de Catalunya, 16 de la Lliga i els terratinents i 1 de la Unió Democràtica de Catalunya. Amb una mica de bona voluntat, els resultats tan favorables a la coalició governamental es podrien considerar com una aprovació indirecta per part del poble.

Ara bé, ¿pot afirmar-se que l'Estatut va ser el resultat de la lliure autodeterminació del poble català?

El preàmbul de l'Estatut votat el 2 d'agost del 1931 feia constar que la Comissió de la Diputació Provisional de la Generalitat l'havia redactat partint "del dret de Catalunya, com a poble, a l'autodeterminació..." Però aquesta declaració i tot el preàmbul van desaparèixer de l'Estatut legalitzat a les Corts. I amb la lletra, també va desaparèixer l'esperit. Per de prompte, es van treure massa coses del primer text i se n'hi van posar moltes que no hi eren.

Entenem que no, que no es pot dir que l'Estatut del 1932 fos el resultat de la lliure autodeterminació del poble català. No pas pel fet que fos discutit a les Corts de la República. Tota decisió en la línea d'una unió voluntària dels pobles d'Espanya, que ens sembla la més adient, haurà d'ésser discutida col.lectivament pels representants de tots els pobles. Però, normalment, aquesta discussió haurà de centrar-se en les qüestions generals d'interès comú i no en les específiques, particulars, de cada poble, que han d'ésser decidides lliurement per cadascuna de les parts.

L'Estatut va ésser mutilat i modificat degut a les enormes pressions i amenaces de les forces més reaccionàries del país (no exclusivament castellanes) i de les incomprensions de forces no tan reaccionàries, però d'altra banda es va aconseguir gràcies a la forta impulsió democràtica de les masses populars de tot Espanya. Un fet ho il.lustra: quan el 10 d'agost del 1932 va fracassar la insurrecció militar del general Sanjurjo i es va produir arreu una nova onada d'entusiasme popular, les manifestacions reaccionàries contra l'Es-

tatut van cessar en sec i els articles que quedaven per discutir a les Corts van passar a un ritme molt més accelerat.

En definitiva l'Estatut va representar un pas endavant quant al reconeixement de la personalitat nacional del poble català, un gran salt en comparació amb la Mancomunitat del 1913.

Per primera vegada en els temps moderns el poble català va tenir institucions nacionals pròpies. El Parlament es va constituir, va designar Francesc Macià com a President de la Generalitat i es va crear el Consell de govern ja efectiu. Amb llurs falles i llurs encerts, la importància de les Institucions es va posar ben aviat en relleu. L'aspecte cultural i pedagògic fou sens dubte el més reeixit. La Generalitat va redreçar totes les institucions que havien decaigut durant la dictadura de Primo de Rivera i en va crear de noves. L'Institut d'Estudis Catalans esdevingué el centre principal de la renovació artística i cultural. El català tornà a tenir a l'època moderna la categoria d'idioma d'ensenyament i d'administració amb tot el que això representa per al desenvolupament del propi idioma i del nivell intel.lectual general del poble. Els diaris i revistes en català tenien un públic àvid i la ràdio emetia en català. L'Associació Catalana de l'Ensenyança va adquirir una gran importància. La ciència catalana esdevingué una realitat. La Universitat Autònoma de Barcelona assolí promptament un gran prestigi, així com la Universitat Industrial i l'Escola del Treball. Es van crear i eixamplar biblioteques, es van crear i modernitzar museus. Es va donar una forta impulsió a l'esport popular. Precisament el 19 de juliol del 1936, el mateix dia en que esclatà la sublevació militar, s'havia d'inaugurar a Barcelona l'Olimpiada Popular. La possessió d'un instrument de govern propi, nacional, tot i el seu segrest d'octubre del 1934 fins al febrer del 1936, va fer que les iniciatives culturals, artístiques i esportives, avans reduïdes a minories, arribessin a assolir un veritable caràcter de masses.

No passarem per alt els aspectes negatius. Les aspiracions de millorament econòmic i social de les masses treballadores catalanes no van ésser ateses amb la premura necessària ni van ésser satisfetes tant com calia i es podia. Això responia d'una banda al caràcter de classe de la força dirigent governamental i també a l'excessiva confiança que li atorgaven les masses. I d'altra banda a la rabiosa oposició, amb tancaments de fàbriques a les ciutats i desnonaments al camp, dels grans empresaris i terratinents. Amb la República i l'Estatut les llibertats, certament, existien, però els governants cedien a les pressions dels terratinents i de la gran burgesia, actuaven amb ganes de calmar-los i s'endurien contra els treballadors. El Govern de la Generalitat va arribar a adoptar una actitud, no sense protestes dels partits obrers, de repressió sistemàtica contra els dirigents de ls CNT, no atribuïble exclusivament al fet Dencàs. Aquestes actituds dels governants van anar creant un divorci creixent entre ells i el poble sense apaivagar per això les

forces reaccionàries que, ben al contrari, a cada concessió encara es feien més exigents.

Però van arribar les eleccions a diputats a Corts el 19 de novembre de 1933. La campanya abstencionista dels anarquistes va ser més intensa i va trobar terreny adobat en el desencís de les masses treballadores. Les represàlies dels terratinents contra els pagesos d'avantguarda, (no oblidem el gran nombre d'arrendataris i parcers de llavors i d'ara) astoraven els més pusil.lànimes. Les dues coses van determinar que la coalició governamental, que havia guanyat amb escreix totes les eleccions després del 12 d'abril del 1931, les perdés aquest cop a favor de la Lliga y dels terratinents a Barcelona ciutat, a Tarragona i a Lleida, guanyant-les només a Girona i Barcelona "província".

Va ésser una campanada que va ressonar al palau de la Ciutadella, i el Parlament de la Generalitat es va plantejar, finalment, la necessitat de legislar sobre la propietat de la terra i els arrendaments. A primers del 1934 es va aprovar la Llei de Contractes de Conreus.

La Llei no esa revolucionària ni molt menys, era reformista. Segons la premsa de l'època els partits obrers la combatien per manca d'audàcia, perquè no facilitava l'accés a la propietat de la terra als pagesos en general, sinó únicament als que podien comprometre's a pagar-la al preu corrent en divuit anyades. Tanmateix rebaixava a un terç en comptes de la meitat la part de la collita que el pagès havia d'entregar al terratinent i rebaixava els arrendaments en diners proporcionalment. I, encara que amb limitacions, assestava un cop als terratinents obligant-los a vendre la terra si l'arrendatari o parcer volia comprar-la.

La Lliga i els terratinents s'alçaren en defensa del dret de propietat, segons ells intangible i sacrosant. Van orquestrar una gran protesta a Catalunya i van organitzar l'anada a Madrid en autocars i trens especials a demanar al Tribunal de Garanties Constitucionals que anul.lés la Llei declarant-la anticonstitucional.

Els responsables de la Generalitat no van saber o no van voler contrarestar aquesta activitat. Més aviat enviaven la força armada contra les manifestacions dels pagesos y obrers que volien replicar. Els terratinents van trobar la rèplica precisament a Madrid, on el proletariat els va rebre amb la consigna de "ni pa ni sal als terratinents enemics del poble català" i amb la vaga general, que va paralitzar el transport i els espectacles públics i va deixar els cafès i hotels sense servei.

La Llei va ser declarada anticonstitucional, però el Parlament Català, amb una imponent manifestació de rabassaires i altres pagesos a les portes, hi va fer uns retocs i va tornar a promulgar-la. El segrestament de la Generalitat arran dels fets d'octubre va paralitzar els efectes de la Llei fins al febrer del 1936. Amb el triomf del Front Popular, la Llei va entrar en aplicació i els seus efectes encara s'han fet sentir no fa gaire amb el conflicte dels pagesos de les terres de la Unió Laical de Lleida.

Pel caràcter de classe dels homes que les regien, les Institucions de la Generalitat no van jugar el paper que els pertocava el 6 d'octubre del 1934. Però com a conseqüència d'aquesta experiència i mogudes pel vigorós corrent que unia en una mateixa direcció antifeixista totes les forces obreres i populars, van tenir un paper molt important en l'aixafament dels militars que van sublevar-se a Catalunya el 19 de juliol del 1936.

Amb les referències precedents només hem volgut posar en relleu que l'Estatut i les Institucions nacionals eren en sí un instrument apte per a molt més del que es va fer. Però això ja no depèn de l'instrument, sinó de la classe que el maneja i de la correlació de forces que en cada moment donat es crea al seu entorn.

¿POT ESSER L'ESTATUT UNA BASE PER A L'AUTODETERMINACIO?

Ja han passat 33 anys des de la derrota militar del 1939. Tanmateix, després d'una nit tan llarga i negra, l'horitzó comença a clarejar. A poc a poc, amb sacrificis immensos, el poble català ha tornat a retrobar-se i s'adona que cada dia es més fort. El fet que l'Estatut es presenti en la discusió sobre el camí a seguir n'és una demostració.

D'altra banda, el centralisme feixista, la imposició brutal, no solament trontolla i s'ensulsia, sinó que deixa al seu darrera un desprestigi total.

Entenem que el restabliment de l'Estatut del 1932 ens situaria en condicions adequades per a l'aplicació autèntica del dret d'autodeterminació.

Es prou sabut que Lluís Companys i Francesc Macià van proclamar els 13 i 14 d'abril del 1931 la República Catalana i que, quatre dies més tard van canviar per Generalitat de Catalunya arran de la visita dels enviats del Govern Provisional de la República, Marcel.lí Domingo, Nicolau d'Olwer i Fernando de los Ríos. Entre les explicacions que van donar, algunes com la situació general, l'actitud de l'exèrcit, etc., podien considerar-se vàlides, d'altres, com la por d'una "república roja", ultra no ésser vàlida en aquell moment, denunciaba clarament el condicionament de classe amb què actuaven. En tot cas, no van consultar el poble. Tampoc el van consultar prèviament en relació a l'Estatut que li van presentar el 2 d'agost del 1932 ni posteriorment amb l'aprovat a les Corts. Sense negar cap dels aspectes positius de l'Estatut, cal reconèixer que va ésser imposat una mica per força, la qual cosa és també un aspecte negatiu.

El restabliment de l'Estatut com a base de partida pot obviar aquest element negatiu, perquè el Consell Provisional de la Generalitat, llavors únic en funcions fins després de l'aprovació de l'Estatut, en la nova situació podría començar per convocar les eleccions al Parlament Català, el qual hauria de determinar el caràcter del nou Estatut o de la solució que correspongués millor a la voluntat majoritària del poble.

Es clar que en el nostre poble (entenem per tal tots els ciutadans re-

sidents normalment a Catalunya) hi ha opinions diverses i fins i tot oposades: hi ha qui es conformaria amb el restabliment pur i simple de l'Estatut, també qui no el vol, hi ha que pensa en una Federació de pobles hispànics i també qui vol una Catalunya independent, I hi ha tota la gama de possibilitats intermitges. A més a més, el poble català no pensa únicament en termes nacionals, també es planteja si Catalunya haurà d'ésser conservadora, o progressista, o socialista.

En l'exercici del dret d'autodeterminació, tothom ha de tenir la posibilitat d'expressar-se lliurement davant del poble amb els mateixos drets que tots els altres. Es una premissa indispensable per tal que, al final, la solució sigui admesa per tots com a fruit de la voluntat majoritària del poble i, per tant, respectada com a solució legal, independentment que qui no hi estigui d'acord segueixi propugnant les seves idees devant del poble.

Les eleccions al Parlament Català obligarien als candidats a exposar llurs programes i a familiaritzar-se amb les reaccions populars. El poble elegiria normalment els qui millor expressarien els seus anhels socials i nacionals. Adhuc durant la discussió en el Parlament, el poble hi tindria una participació a través dels seus contactes amb els diputats. I en aquestes condicions, l'Estatut no seria l'obra d'una Comissió d'homes més o menys ben inspirats, sinó l'expressió més autèntica possible de la voluntat popular. Finalment, un cop redactat el text, el poble es pronunciaria mitjançant un referèndum.

Lògicament, si la solució fos la separació, no caldria anar a les Corts, Pero si la solució era de tipus federal, és a dir, d'unió voluntaria amb els altres pobles d'Espanya, que creiem més plausible i convenient, l'Estatut seria enviat a les Corts, on també hi hauria proporcionalment la representació de Catalunya. I encara es podria preveure un altre referèndum sobre el text definitiu, abans de considerar-lo plenament legalitzat. Així, el text definitiu seria, sense cap mena de dubte, el resultat del dret a la lliure autodeterminació.

Naturalment, no se'ns amaga que, a la realitat, les coses no seràn tan planeres com damunt el paper. Tot dependrà de la correlació de forces polítiques i socials que s'estableixi a l'hora de la ruptura, a l'hora de dur lo a la pràctica. I l'exposició clara del que volem pot contribuir a la configuració d'aquesta correlació de forces.

La correlació de forces avui previsible es presenta en certs aspectes diferent a la de fa 42 anys, no solament quant a la perspectiva socio-política, sinó també en relació amb el fet nacional, tant a Catalunya com a tot Espanya. A Catalunya s'està configurant una correlació de forces, en la qual, el menys que podem dir, és que el proletariat revolucionari no en serà absent. I no ens referim tant als organismes que caldrà constituir, com a la presència política que en els anys de la segona República, els dirigents anarquistes de la CNT van anullar en ares d'un apoliticisme que

deixava els treballadors sota la influència de la burgesia més o menys radical, per molt que s'hi enfrontessin en lluitar sindicalment per les reivindicacions econòmiques. A Espanya en el seu conjunt, el desprestigi de l'actual centralisme feixista promou arreu corrents regionalistes i una millor disposició general envers els fets nacionals de Catalunya, Euzkadi i Galícia, en forces polítiques i estaments socials abans rabiosament oposats a la més lleu insinuació nacional. L'església té avui manifestacions favorables en aquest sentit. I sobretot les forces proletàries, en primer lloc el Partit Comunista d'Espanya, no solament admeten el fet, sinó que es plantegen la lluita pel dret d'autodeterminació dels pobles català, basc i gallec com una condició indispensable de la plenitud de la democràcia espanyola.

Al nostre entendre, el restabliment de l'Estatut del 1932, pel que representa per al poble català i per la referència que s'en té fora de Catalunya, donada la situació global que, avui per avui, es pot preveure a l'hora de la ruptura, trobaria un suport prou general a tot el país per a fer-lo acceptar com un fet consumat àdhuc per molts opositors. Avui per avui sembla la millor, si no la única, solució viable.

Per això entenem justa la incorporació del restabliment de l'Estatut del 1932 a la plataforma democràtica de les forces polítiques i socials de Catalunya i el plantejament de lluita conseqüent [illegible] maniobra continuista que, com [illegible] demostrat no pretén sinó [illegible] immobilitat i la il·legalitat [illegible].

No es pot anar endavant si no es mitjançant el trencament amb el règim, pel camí de la vaga general i nacional, fins al triomf de l'alternativa democràtica.

LA VAGA A LES MINES DE SALLENT

Presentem un resum de la part final d'una Crònica de la lluita a les mines de Sallent i Balsareny que ha circulat amb la signatura "Un dels tancats". La narració està concentrada a Sallent, on la vaga va adquirir unes dimensions més considerables, fins a esdevenir vaga general de tota la població, marcant així una fita important en el moviment obrer de Catalunya com a prefiguració de la VAGA NACIONAL que avui apareix com la forma superior de la lluita de masses en el combat per la democràcia i el socialisme.

Degut a la llargada del conjunt de la crònica, prescindim d'alguns fragments i paràgrafs per tal d'alleugerir el text sense trencar-ne el fil ni la frescor i vivacitat narrativa.

Hem prescindit, en particular, d'una llarga introducció que descriu detalladament els antecedents de la vaga en aquesta zona minera, la més important de Catalunya, on treballen uns 3.500 obrers en condicions més que penoses: eleccions sindicals de 1971, discussió del conveni col.lectiu, acció de les Comissions Obreres, unificació dels obrers de Sallent, Balsareny i Cardona, discussió de l'avantprojecte en contacte amb la massa de treballadors mitjançant assemblees.

(...)

La vaga havia d'esclatar, ho teníem calculat; i això és el que va passar, però 48 hores abans del què ens pensàvem. Aquest avenç va portar pegues quan calia que els dos cents mi-

ners arribessin a un enteniment total. Resulta que el matei dia que es va plantejar la lluita oberta, estava prevista una reunió entre miners de les dues mines per a unificar la plataforma reivindicativa que s'havia d'exigir a l' empresa, de cara a la solució del conflicte. Cal tenir en compte, també, la resistència dels miners de Balsareny, perquè en començar la vaga del dijous dia 10, no portaven aliments que els ajudessin a mantenir-se tancats sota terra amb la força i moral necessàries.

Així i tot, hem de remarcar que totes les dificultats que van sortir a Balsareny a l'hora de desenvolupar la lluita, van ésser superades pel magnífic esperit combatiu dels nostres companys. Ells, amb llur resistència, van arribar a guanyar-se l'admiració de tot el poble quan es va saber que la manca d'aliments els reduia a menjar peles de taronja i de plàtan i a beure aigua bruta, decidits a mantenir-se ferms en la lluita. Aquests detalls demostren, de manera emocionant, fins a quin punt els miners de Balsareny eren conscients de la necessitat d'esforç i de sacrifici per tal d'arribar a la victòria que finalment aconseguirien.

Un incident féu que la vaga esclatés de cop i va estar provocat per un cap de Balsareny, un desgraciat el qual es va voler venjar d'un miner que, durant la vaga del día 14, s'havia destacat per la seva combativitat. El cap volia que aquest miner treballés sol però el company va dir que no, perquè és prohibit per les lleis de les mines tota mena de treball aïllat. Aleshores, el cap va manar que el company sortís de la mina. La jugada era clara: pretenia arribar a una sanció greu o al comiat del company. Aviat se'n van assabentar, els altres companys que en aquell moment eren dins de la mina, de quines eren les intencions de l'empresa. Es van negar a treballar i van exigir la readmissió. El Director, davant de l'actitud decidida del personal, hi accedí. L'ocasió era prou significativa per a demanar també la readmissió dels companys acomiadats de Sallent, però aquest cop el Director s'hi va negar en rodó.

Així es va posar en marxa el combat més intens que hagi conegut mai la classe obrera i tot el poble de Sallent i Balsareny. La vaga de braços caiguts dels miners de Balsareny,

va trobar ràpida solidaritat a Sallent. (...) A partir d'aquell moment un seguit d'esdeveniments palesaren la capacitat de lluita que porta la classe obrera. Foren incomptables alhora, les accions solidàries que es van produir. Botiguers, obrers d'altres fàbriques, l'Església i les monges, alguns petits empresaris, tot el poble es va abocar a favor dels miners. El mateix Rector de Sallent va acollir dins l'església, malgrat les amenaces del comandant de la Guàrdia Civil, 300 dones que, amb el mateix esperit de sacrifici, van dir que no se n'anirien fins que no sortissin els obrers de la mina. I no sols va acollir les dones de Sallent sinó que, assabentat que les de Balsareny en canvi havien estat tretes pel rector quan també volien tancar-se dins llur església, les va fer anar a cercar amb un autocar perquè totes es trobessin juntes a Sallent. Imagineu quins maldecaps tindria el nostre Rector per a mantenir l'ordre entre tantes dones desesperades i angoixades, pensant les privacions que estarien passant llurs marits a 300 m. sota terra. Van ser quatre dies de nervis que no podrem oblidar.

Cal esmentar, a més a més, la participació d'altres sectors que també es van sentir compromesos amb la lluita obrera. Les monges es van encarregar dels nens que havien quedat sols a casa, acció que tranquil.litzà les mares i serví per a mantenir la unitat. El comerç en general, tret d'unes poques excepcions (que ja sabran el que es fan), va col.laborar amb aliments, flassades i matalassos repartits entre els miners, les dones de l'església i els nens. Igualment la Creu Roja local va tenir una actuació molt eficaç, portant menjar als miners i assistint tothora amb els seus serveis quan eren necessaris.

Mentrestant, què passava dins la mina?

Dins la mina, tot just es va saber que els miners de Balsareny estaven en vaga, es va organitzar una assemblea on no vam tardar més de deu minuts per a decidir la solidaritat amb els companys de l'altra mina. La nostra resposta no podia ser més que anar a la vaga en defensa del conveni i dels acomiadats. Tots hi vam estar d'acord excepte els quatre vigilants i dos obrers que, vergonyosament, per por de quedar tancats, van fugir d'amagat agafant l'ascensor. Més

tard mereixerien el menyspreu de tots els treballadors que s'afegiren a la lluita.

La lluita havia començat. Des de les 13 hores del dia que vam baixar a la mina, l'únic contacte que teníem amb l'exterior era el telèfon que ens comunicava el que anava passant. Les primeres hores de la tancada foren les més neguitoses perquè no sabíem quina solidaritat trobaríem en els companys de fora ni com reaccionaria el poble. El dubte es va desfer inesperadament quan, en una de les seves baixades, l'ascensor va aparèixer ple de menjar i de flassades. Vam entendre aleshores que els companys de fora ens recolzaven i aquella confiança va enfortir la nostra voluntat d'imposar-nos.

Cap a les 11 hores del dia 11 ens van comunicar que el Jurat d'Empresa arribava d'una reunió on havia defensat la nostra posició. Això no ens va estranyar perquè sabíem que els companys del Jurat d'Empresa serien sempre al nostre costat; la notícia augmentava les possibilitats de victòria. Calia, tanmateix, organitzar la resistència, l'empresa no es rendiria fàcilment i la tancada podia durar uns quants dies. Vam escollir alguns companys perquè s'encarregessin de distribuir el menjar de forma correcta, evitant tota mena de diferències. Al mateix temps, ens vam esforçar per esborrar qualsevol possible tibantor entre alguns companys per fets anteriors. Calia conviure en perfecta harmonia, sense violències que ens poguessin perjudicar. Hem de dir satisfets, que aquesta situació va enfortir la nostra amistat i la nostra consciència i que els problemes i dificultats que teníem per manca d'unitat, arribaren a ser superats del tot. No ens queda altra via a seguir si volem defensar els nostres drets de classe contra l'explotació.

Els dies van anar passant monòtonament i poc a poc l'empresa cedia. El dilluns baixà el Jurat d'Empresa a comunicar-nos que la Direcció acceptava readmetre set companys; en deixava un a fora i que el seu cas el decidís Magistratura. Nosaltres ens hi vam negar. Ens havien de readmetre tots junts. Com que el nostre Jurat només feia que rebre amenaces dels verticalistes i de les autoritats, els vam

demanar que es quedessin amb nosaltres, i que si l'empresa volia arreglar el conflicte, ja ens vindria a buscar. El Jurat va acceptar i des d'aquell moment no vam tenir cap dubte que guanyaríem. Estàvem decidits a no sortir fins que no fossin readmesos tots els companys i fos signat el conveni.

A l'exterior, la Guàrdia Civil havia fet evacuar la factoria. Els nostres companys s'havien reunit a la carretera, vetllant dia i nit la nostra tancada. De nit encenien grans fogueres per a defensar-se del fred. Semblava que la mina estigués assetjada amb tants obrers al voltant. El rector ens va dir que ja quasi no podia controlar les dones, les quals feia 4 dies que eren a l'església i que tenia por que aquestes, neguitoses, acabessin venint a la mina, cosa que podia crear una situació d'enfrontament amb la força pública, que vés a saber com aniria. Per altra banda, el poble ens demanava que sortíssim i que acceptéssim la darrera proposta de l'empresa, la qual ja s'avenia a readmetre els 8 acomiadats, garantint que no hi hauria represàlies ni civils ni laborals, contra cap ciutadà de Sallent i de Balsareny. A més, l'empresa es va comprometre a pagar tots els jornals dels companys acomiadats des del primer dia fins el darrer.

Tantes raons, a les quals s'afegia la notícia que els companys de Balsareny estaven en posició més delicada i amb alguns malalts greus, ens van decidir a acceptar les propostes de l'empresa. Sens cap dubte, havíem guanyat un combat important. Havíem aconseguit que es reconegués la nostra força i el nostre dret. També vam decidir unànimement que si l'empresa no arreglava un conveni com cal, tornaríem a la vaga amb el mateix coratge. Amb aquesta lluita hem comprovat que quan es tanquen els diàlegs amb els capitalistes, no ens queda altre camí que l'atur total, l'únic mitjà per a defensar els nostres drets econòmics i socials, l'única via per a sortir de l'esclavitud a què ens vol condemnar aquest règim feixista enemic de la classe obrera.

A través de les explicacions que ens van anar donant els companys del jurat ens vam assabentar de quina forma s'havien desenvolupat els esdeveniments a l'exterior des que començà la lluita. Segons ens van dir, el Jurat va tenir coneixement de la nostra tancada el mateix dia 10 a la tarda, ja que tot just coneguda la situació a Balsareny ja corrien rumors que nosaltres havíem pres la mateixa actitud. No van estar segurs, però, del fet fins que, passada la jornada, van comprovar que seguíem dins la mina decidits a plantar cara a l'empresa i a rescabalar-nos del nostre fracàs del 14 de gener.

Com que l'endemà dia 11, el Jurat estava convocat per a una reunió al Sindicat, es va decidir continuar amb el programa previst anteriorment, tot i que alguns vocals s'hi van oposar. Aquests vocals, davant de la situació plantejada, eren partidaris d'anul.lar la reunió i traslladar-se a la mina a primera hora per encapçalar la lluita. Tanmateix es va arribar a l'acord de celebrar aquesta reunió i aprofitar-la tot el possible de cara a l'elaboració d'una plataforma reivindicativa que fos presentada a l'empresa a canvi d'una solució del conflicte. Es van decidir els punts següents:

a) Retirada de totes les sancions impossades als treballadors i readmisió de tots els acomiadats.
b) 15.000 ptes. per a cada categoria professional a l'any, respectant l'actual escala salarial.
c) L'antiguitat haurà de ser calculada sobre el salari base que es pacti a cada categoria.
d) Que l'Impost de Rendiment al Treball vagi totalment a càrrec de l'empresa.
e) Que les pagues extraordinàries de Juliol i Nadal siguin de 30 dies calculades sobre el salari real, així com la participació als Beneficis.
f) Vacances de 30 dies amb salari real.
g) Per al segon any 10.000 ptes. a cada categoria professional més la seva antiguitat.
h) Garanties que no hi haurà represàlies ni sancions contra cap treballador ni contra cap ciutadà de Sallent i Balsareny que, com a conseqüència dels fets derivats del conflicte, hagi estat sancionat, acomiadat de la seva empresa o detingut per les autoritats.

Un cop acordats aquests punts, es traslladaren a la mina on prengueren la direcció de la lluita, controlant en tot moment el seu desenvolupament. La situació era la següent: el primer torn de l'interior, que comença la jornada a les 6,30 h. del matí, es va concentrar, sense que en faltés cap, a l'entrada de la mina, juntament amb el tercer torn, el qual la nit anterior no havia pogut baixar a la mina i que, com que no havien volgut marxar a casa, havia passat allí tota la nit. Els companys de les seccions de l'exterior també es van anar reagrupant a l'entrada de la mina a mida que d'hora en hora s'estenia la vaga. A mig matí ja només quedava un grupet de treballadors del taller que seguissin en actiu i que immediatament van plegar quan un piquet de miners els va dir que ja n'hi havia prou de fer feina.

A les 14 h., l'atur era total, tret de la secció dels administratius on hi havia uns 40 que no participaven a la vaga. La resta de la plantilla (més de 500), a qui ens afectava el conveni, erem els que, molt decidits, ens disposàvem a plantar cara. A diferència de Balsareny, la Guàrdia Civil actuà correctament a Sallent. Mai no va passar de la porteria on va establir una guàrdia que variava segons les circumstàncies. De vegades només eren quatre o sis i altres moments, quan feien els relleus s'ajuntaven trenta o quaranta. En cap moment, però, s'acostaren per intimidar els companys que no paraven de celebrar assemblees i reunions.

Així va passar tot el divendres dia 11 i no hi havia senyals que s'anés a solucionar el conflicte. Una còpia dels punts que defensàvem va ser enviada als companys de Balsareny perquè s'hi solidaritzessin, però per un "error tècnic" els companys tancats a la mina germana no van rebre el document. Això va produir gran desconcert al Jurat i els miners tancats a Balsareny, que no es posaven d'acord sobre quines eren les condicions que havien de presentar a l'empresa.

Hem de denunciar l'actitud d'alguns vocals d'aquell Jurat que des del començament de la lluita s'hi van oposar i van intentar entorpir-ne la continuïtat adoptant una posició totalment derrotista i contrària a l'unitat que ha d'existir entre els obrers, sobretot en moments tan crítics. Podríem esmentar

un munt de referències negatives sobre llur actuació. Fem constar només que aquests "elements derrotistes" van ser els responsables de la manca d'unitat necessària entre els obrers, minvant la combativitat, i, a més a més, els culpables de la migradesa de les millores obtingudes amb el conveni. Resulta que el van signar sense tenir en compte el nostre Jurat i que van acceptar el conveni que dies abans havia signat a Barcelona el Jurat traïdor de Cardona. Els de Cardona, aprofitant-se de la nostra lluita i al darrera nostre, van signar un conveni vergonyós, on no es reflecteix en absolut el sacrifici que per ell haviem fet. Ni tant sols van consultar amb els treballadors ni mai els van cridar perquè es solidaritzessin amb la nostra lluita. El capteniment dels Jurats de Cardona i Balsareny demostra que els obrers sempre hem de tenir en compte la necessitat d'escollir companys honrats, ferms i conscients, que no s'espantin davant de les amenaces i coaccions dels capitalistes i dels jerarques verticalistes. El nostre Jurat també haurà tingut errors en alguns moments de la lluita, i dubtes, però ha evidenciat la seva consciència de classe resistint tota mena d'amenaces i negant-se a signar documents que després poguessin ser utilitzats contra nosaltres.

La nit del divendres al dissabte, els de l'exterior la van passar concentrats a les dutxes i els menjadors, tret d'alguns companys que, no tan conscients, se'n van anar a dormir a casa. Ja no ho tornarien a repetir quan, en tornar al dematí, van haver de passar pel mig d'una doble renglera d'obrers que els van rebre amb una gran bronca i xiulets. Des d'aleshores es pot dir que pràcticament tota la plantilla va mantenir-se tancada a la factoria fins que la Guàrdia Civil la foragità el dilluns dia 14 a la tarda.

El dissabte dia 12 la situació era la mateixa. Al migdia corria el rumor que la Guàrdia Civil tenia ordres de no actuar contra els obrers. Això va fer que s'áixequessin els ànims. Més tard el Jurat anà a l'Ajuntament a demanar a l'alcalde que intervingués a favor nostre explicant les nostres raons al Governador Civil. L'alcalde és Director i accionista de la fàbrica de culleres (400 obrers) i havia

estat president del Sindicat fins que nosaltres el vam treure les passades eleccions. No és estrany que la seva resposta fos la següent:

"Estem autoritzats per a tallar la ventilació i la corrent i treure'ls a tots morts un per un" I va afegir: "si no conveneu els miners que pugin sereu responsables de la seva mort, doncs tan responsable és el que mata com el que deixa matar", etc... No cal dir més per a conèixer quina és la consciència del sr. Feliu Palat i Plà, alcalde de Sallent per la gràcia del Dictador i del Governador Civil.

El Jurat va tornar a la mina i es va celebrar una Assemblea (sense repetir les frases pronunciades per l'alcalde, que haguessin desmoralitzat als companys). Hi havia notícies, que venien del poble, que preveien pel dilluns un atur de tots els treballadors de Sallent, disposats a recolzar la nostra lluita. El dissabte va terminar sense més novetat que una carta que els nostres companys de fora van escriure al Bisbe de Vic i de Barcelona. (...)

Arribà el diumenge dia 13, amb molt sol, és clar que nosaltres tot ho veiem negre sota terra. Tanmateix estavem plens de moral i cada cop més segurs que guanyariem. Amb intenció de pressionar els nostres enemics, vam enviar l'avís que dos companys estaven molt malalts però que no volien sortir si no sortiem tots junts. La notícia va posar molt nerviós el Director que es va sentir obligat a donar la cara a través del Jurat de Balsareny. Es va celebrar una reunió a la mina, al mig dia, entre el Jurat de Balsareny i el nostre. No es va arribar a cap acord, els de Balsareny es negaven a acceptar les nostres propostes ja esmentades, i a la fí vam entendre que actuaven a esquenes dels obrers que hagueren hagut de representar. Això no ho podíem admetre i los del.liberacions es trencaren.

Calia aixecar la moral dels companys de l'exterior i els vam enviar una nota escrita dins un cartró de tabac perqué la llegissin en una Assemblea. Els hi deiem que no es desanimessin i que encara que haguessim d'estar tancats un mes, guanyaríem. A canvi vam rebre de part seva menjar calent, que ja ens convenia, i més d'un es va posar a plorar, de tan content que se sentia. El van haver d'enviar d'amagat, el menjar, per

què la Guàrdia Civil ja tenia ordres de no deixar passar cap mena d'aliment.

A la tarda ens va arribar la notícia que el Director volia una entrevista amb el Jurat (...) Abans, el Jurat de Balsareny havia tornat per a disculpar-se per la seva actitud del matí (...) Es va arribar a l'acord que no hi hauria cap diàleg amb l'empresa mentre no es permetés oficialment la baixada d'aliments als miners tancats. (...) Cap a les vuit del vespre, es va tenir una entrevista amb el Director, el qual va dir: "Jo ja no mano a la mina, i per tant, no puc donar l'ordre que baixin menjar." El nostre jurat va cloure l'entrevista contestant-li que ja parlarien quan tornés a manar. (...) Per sort, en aquells moments teníem provisions per més de vint dies i tres bótes d'aigua que ens havien baixat. Sabíem, a més a més que les dones resistien dins l'església i això ens omplia de satisfacció i d'orgull.

El dilluns s'esbombà la gran notícia: a Sallent s'havia declarat la VAGA GENERAL. D'aquesta manera el nostre petit poble donava una prova d'allò què un dia haurà de ser la VAGA NACIONAL per a derrotar totalment l'odiós govern franquista. No ignorem les dificultats que cal superar per tal d'assolir aquest objectiu, però potser, a escala reduïda, sigui aquesta l'experiència més positiva que podem treure de la nostra VAGA GENERAL. Sallent no havia participat mai a cap acció de classe durant els trenta-cinc anys de govern feixista. Hi havia hagut algunes lluites a fàbriques tèxtils i també a la mina però cap d'aquestes accions havia pogut sensibilitzar el poble com ara. Per primera vegada han anat a la vaga masses de treballadors, per primera vegada s'han aturat fàbriques senceres i per primera vegada petits empresaris i el comerç en general han recolzat la vaga. No existia cap precedent i la notícia ens convencia que la victòria era segura.

El mateix dilluns al matí, dia 14, ens van comunicar que el Jurat havia d'anar a Barcelona convocat pel Delegat Provincial de Sindicats, per intentar trobar una "solución razonable al conflicto", com deien ells. No ens fiàvem ni un pèl i vam decidir que, si volien alguna cosa, vinguessin. No valia la pena que el nostre Jurat corrés riscos innecessaris.

Aquesta decisió va resultar positiva, unes hores després ens van comunicar que el Jurat havia rebut nova convocatòria a l'Ajuntament, on l'esperaven el Sr. De Paz, secretari del Delegat, el Sr. Cambra, que va ser qui ens va enredar quan la Vaga del 14 de gener, i el President de la "Unión de Trabajadores y Técnicos de Barcelona". També hi eran els jerarques comarcals, amb en Jáuregui al davant, i el poca vergonya de l'Alcalde el qual ja ens havia demostrat les seves "simpaties". La reunió va sortir pastada a l'anterior : que si llençarem la Guàrdia Civil contra els vostres companys, que si traurem per la força les vostres dones de l'església, que si us deixarem morir tots, que si el Jurat serà el Responsable de tot es que s'esdevingui, etc... I vinga a cridar.

Els nostres companys del Jurat es van enfurismar davant d'aquestes amenaces i més encara quan els va arribar la notícia que havien tornat a prohibir l'entrada de menjar. S'aixecaren indignats negant-se a seguir la discussió. El representant del Delegat Provincial no tingué més remei que telefonar personalment al comandant de la Guàrdia Civil perquè aixequés la prohibició. Després d'aquest incident va seguir la reunió pero sense arribar a cap acord.

Un cop tornat a la mina, el Jurat va convocar Assemblea on van participar, com de costum, tots els obrers de l'exterior. Hi va haver unanimitat total per a rebutjar la proposta sindical que pretenia la readmissió només de set companys, deixant acomiadat el vuitè perquè el seu cas el resolgués Magistratura. Aleshores, el Jurat demanà permís a les autoritats per a baixar a la mina a exposar-nos la situació.

El Jurat va decidir quedar-se al nostre costat i no tornar a sortir. Quan les autoritats ho van saber, van manar que es desallotgés la mina. Una parella de Civils es plantà a l'entrada, per veure si ens espantaven. Tot estava previst per a resistir molt temps. Alhora, els nostres companys de l'exterior no es movien dia i nit de la carretera, encenent fogueres contra el fred que ofenien als cotxes que passaven, un caire espectacular.

Hem volgut, en fer el nostre informe, mantenir la fideli-

tat més exacta als fets que realment van succeïr. Potser n'hau rem oblidat algún d'important. En tot cas, sí que sempre serà important mencionar algunes de les experiències més notables que hem pogut treure d'aquest moviment. Una experiència fóra la convicció que ha estat possible aquest gran enfrontament perquè el grup d'obrers que som enquadrats a les Comissions Obreres, hem aplicat a les característiques pròpies dels nostres centres de treball, els ensenyaments i experiències tretes de les lluites obreres a d'altres empreses. Hem encertat el plantejament pràctic de les orientacions polítiques de la nostra organització quan, a les diverses Assemblees Nacionals de Catalunya de CC.OO, s'ha assenyalat la necessitat de copar la més gran quantitat possible de càrrecs sindicals. Hem aprofitat al màxim les nostres posicions sindicals per a sensibilitzar les masses i preparar-les de cara a la defensa de llurs drets mitjançant les Assemblees, a la mina com al Sindicat. La nostra compenetració amb les masses ens ha permès de viure la lluita en el seu ple desenvolupament, de encapçalar-la i de dirigir-la a petició dels mateixos obrers, els quals en tot moment han confiat en la nostra capacitat de direcció i d'organització. Per altra banda, durant el desenvolupament de la lluita, s'ha fet evident la capacitat combativa de gran quantitat d'obrers, ignorats fins aleshores, els quals d'ara en endavant aniràn incorporant-se a la nostra organització, la qual cosa permetrà un reforç de cara a les noves lluites que en el futur s'han de produir. Una prova clara que la nostra lluita va ésser minuciosament preparada, ho demostra el fet que la major quantitat d'esdeveniments durant aquest període van ésser assenyalats prèviament com "possibles" per l'anàlisi efectuada amb anterioritat. Per tal motiu, en cap moment vam ésser sorpresos pels esdeveniments, i aquesta ha estat la causa principal de la serenitat mantinguda a l'hora d'enfocar i fer front a cada situació concreta.

Després de sis dies, vam sortir. Sis dies molt llargs. Sabíem que havíem guanyat una batalla important, encara que la victòria no hagués estat total. Podíem haver aguantat uns quants dies més però també enteníem que a l'exterior la situació era molt diferent. La capacitat de resistència de les nostres dones estava arribant al límit, ens feia por que sortíssin de l'església i es dirigissin a la mina: un enfrontament

amb la força pública hauria pogut tenir conseqüències imprevisibles. Per altra banda, els companys de fora i el poble ens demanaven que sortíssim, car l'empresa havia claudicat acceptant la readmissió dels vuit companys. A més, ens deien que els tancats de Balsareny estaven en condicions molt dolentes per a seguir resistint. Totes aquestes circumstàncies ens portaren a rectificar l'acord que prenguérem mentre estàvem tancats, el de no sortir fins que l'empresa no acceptés tots els punts que li havíem presentat. Els arguments dels nostres companys, tanmateix, eren raonables i, contra la nostra voluntat els vam acceptar.

Avui, al poble sembla que es respiri un aire més net. Tots els obrers que hem participat a la lluita, confiem en la nostra força, una força que ben adequada ens ha de permetre altres lluites importants pels drets socio-polítics de la nostra classe, en un futur pròxim.

Fins aquí hem provat de referir, amb la més gran brevetat els esdeveniments que es desenvoluparen a Sallent del 10 al 16 de febrer de 1972, data històrica per a nosaltres, en què per primera vegada vam demostrar a l'oligarquia capitalista com lluita i com sap vèncer un poble quan es fixa un objectiu comú.

EL RESPECTE HUMÀ I EL DRET AL TREBALL

Sallent, 21 de febrer de 1972

Un dels "tancats"

Text del document signat en acabar la tancada

A fi d'evitar una perllongació del conflicte plantejat a les explotacions mineres de UNION DE EXPLOSIVOS-RIOTINTO,S.A. als seus centres de treball de Sallent i Balsareny, els Vocals del Jurat d'Empresa d'ambdues explotacions han sotmès a la Direcció les següents peticions que són formalment acceptades, sempre que sigui restablerta la normalitat total:

1er.- L'empresa garanteix expressament la readmissió de tots els acomiadats i, alhora, l'anul.lació de les sancions que s'hagin pogut aplicar als Centres de treball que l'empresa té a Sallent i Balsareny, per causa del conflicte esmentat. Garanteix, igualment, la totalitat dels drets als afectats.

2on.- També es garanteix que no hi haurà cap mena de represàlies ni de sancions contra cap treballador de l'empresa tant del Centre de treball de Sallent com del de Balsareny, per causa del conflicte esmentat.

3er.- A partir del moment en què sigui restablerta la normalitat, l'empresa concedirà dos dies de repòs per a tot el personal, tant de l'interior com de l'exterior, de Sallent i de Balsareny.

4rt.- De forma immediata seran represes les negociacions del Conveni col.lectiu per tal de trobar-hi una solució que en cap cas no es produirà més tard del dia 29 de l'actual mes de febrer.

5è .- L'Organització Sindical es compromet a efectuar les gestions oportunes, suposant que per part d'alguna empresa de Sallent i Balsareny s'imposessin mides disciplinàries contra algún treballador, amb motiu de la seva participació al conflicte de l'empresa UNION EXPLOSIVOS RIOTINTO, S.A. Igual-

ment l'Organització Sindical garanteix l'acompliment dels acords a què es fa referència en aquest escrit.

SALLENT i BALSARENY, 16 de febrer de 1972

==========

NOTA: (Hi ha unes firmes)

==== ========

LA REALITAT HOSPITALARIA A CATALUNYA

El cas de la Comarca Urbanística de Barcelona

J.Servet

I. INTRODUCCIO

Insistir sobre la importància de l'equipament hospitalari seria un acte ridícul en els països socialistes o una gran majoria de capitalistes; desgraciadament, però, no és aquest el cas tractant-se de l'estat espanyol. La manca, ni tan sols amagada, d'un interès mínim per a desenvolupar els equipaments socials ha esdevingut una constant de la ideologia "desenrotllista" al nostre país. La inadequació de les despeses públiques o privades a les necessitats sentides per la gran majoria de la població s'ha fet tant punyent que en molts casos ha provocat de forma directa la reacció dels afectats i el recolzament d'àmplies capes de la població. Pel que fa als hospitals, els esdeveniments d'Oviedo o Sta. Coloma de Gramenet en serien dos bons exemples.

Cal adonar-se del fet que l'estat espanyol és l'estat d'Europa que menys llits té per habitant, darrera per tant de Grècia o Portugal. A més d'aquesta característica quantitativa, l'estat espanyol es distingeix perquè el seu equipament hospitalari és mancat de personal, utilitza una tècnica molt defectuosa, els centres hospitalaris no constitueixen una "xarxa" sanitària vàlida, la seva capacitat és petita (per contra existeixen "monstres" de més de 1.000 llits de la Seguretat Social), els centres estan mal administrats, i en un gran nombre de casos son extraordinàriament vells.

A Catalunya també es donen aquestes característiques temperades en alguns casos per el més gran nivell de renda. Així, mentre l'índex llits/1.000 hab. es per a l'estat espanyol de

4,4, a Catalunya arriba fins a 5.6 llits per 1000 hab.

Una altra comparació:

	Centres hosp.	llits	% llits
Estat espanyol:			
sector públic	563	88.767	63,7
sector privat	1.003	50.626	36,3
Catalunya (també les Illes)			
sector públic	60	10.598	37,52
sector privat	231	17.646	62,48

Finalment comparem en mans de qui estan els hospitals:

	E. Espanyol	Catalunya (incloses les Illes)
Estat	19,6	7,2
Diputacions	29,1	11,7
Municipals	4,9	8,2
Seg. social	8,6	9,6
Església i ordes. relig.	12,2	17,4
Particulars	22,7	44,7
Altres inst.	2,9	1,2
	100,0	100,0

Font: Catalunya: Actualització del cens d'hospitals per a 1966
Estat espanyol: Censo de hospitales, 1963

De la simple observació d'aquestes dades es desprèn de forma immediata el pes enorme del "sector privat" o dels "particulars" a Catalunya en relació amb les dades de l'estat espanyol. La manca d'inversions estatals o de caràcter provincial al Principat i a les Illes Balears explicarien, entre d'altres factors, aquestes diferències.

II. LA COMARCA URBANISTICA DE BARCELONA.

Donada la poca fiabilitat de les dades estadístiques i la seva antiguitat (l'últim cens oficial d'hospitals és per a 1963), ha semblat convenient d'utilitzar les dades més fia-

bles i més recents que la "Jefatura regional de coordinación hospitalaria de Barcelona" posseeix per a la Comarca urbanística de Barcelona, és a dir per als 27 municipis que envolten Barcelona, des de Castelldefels fins a Mongat i des del mar fins a Sant Cugat. La majoria de les conclusions es poden fer extensives a tot Catalunya, llevat dels problemes específics de Barcelona, que tenen, però, una repercussió evident i molt intensa a tot el país.

Mentre no sigui citada cap altra font, totes les dades seràn de l'esmentat organisme oficial barceloní.

El primer tret característic de la Comarca de Barcelona(1) és el seu fonamental desequilibri espacial pel que fa a la distribució dels centres hospitalaris. Dels 27 municipis de la Comarca, 21 no tenen cap mena d'hospital general tot i que entre aquests trobem molts municipis que superen els 15.000 habitants, com ara Gavà, Montcada, Ripollet, Sant Adrià, Sant Boi, Sant Cugat, Sant Feliu de Llobregat, Cerdanyola i Santa Coloma de Gramenet, aquest darrer amb prop de 100.000 habitants. Els municipis amb alguna dotació hospitalària són els següents:

Municipi	Index llits 0/00 hab.
Badalona	1,2
Barcelona	5,1
Esplugues	3,4
Hospitalet	0,2
Molins de Rei	2,1
Viladecans	5,1

Per a comentar aquests índexs cal tenir en compte que la dotació que es considera mínima per l'Organització mundial de la Salut -i que ja han assolit quasi tots els països desenvolupats- és de 10 llits per 1000 hab.

Fins i tot dintre el terme municipal de Barcelona, el desequilibri és molt fort. En primer lloc, per la presència de tres enormes centres -Hospital de Sant Pau, Clínic i Residència de la Seguretat Social- de més de mil llits cadascún. En segón lloc, perquè la meitat del terme municipal (aquella on

es situen les rendes familiars mes baixes) té molt pocs llits d'hospital general, i per contra la zona de la ciutat amb rendes elevades -o sigui la que es mou en direcció plaça Catalunya-Pedralbes- concentra quasi tots els llits (aïllem, és clar, l'efecte distorsionador dels tres grans centres esmentats).

Així arribem a resultats globals escandalosos pero gens coneguts, llevat dels qui els pateixen; en efecte, comparant Barcelona amb la resta de la Comarca tenim els seguents índexs de llits per mil habitants:

	Hosp. no psiquiàtrics (o generals)	Psiquiàtrics
Barcelona	5,1	0,6
Comarca sense Barcelona	0,7	4,0

Amb altres paraules, Barcelona posseeix el 93,2% dels llits no psiquiàtrics de la Comarca, mentre la seva població tan sols representa un 66, 7 (any 1968); per contra, expulsa els malalts mentals cap a Sant Boi o cap a Santa Coloma. D'aquí l'enorme atracció hospitalària de Barcelona sobre els municipis que l'envolten, desproveïts d'equipament hospitalari de caràcter general. El costat social que aixo representa quant a desplaçaments i manca d'eficiència és notable.

Aquesta manca d'eficiència també es reflecteix en la dimensió dels hospitals. Aquests tenen una capacitat òptima d'uns 400-600 llits. Doncs bé, en el cas que ens ocupa trobem o els grans monstres de més de mil llits on s'amunteguen els malalts o les "clíniques" privades amb una repercussió de costos fixos per malalt molt elevada i que les fa automàticament prohibitives a una gran majoria de la població. En aquest sentit la responsabilitat del govern i de l'administració franquista és enorme perquè permeten, per exemple, l'existència de clíniques en pisos (¡) de cases de lloguer o la venda de terrenys hospitalaris per a construir-hi vivendes, contribuint de forma directa a les especulacions més descarades en detriment d'un equipament social bàsic.

De tota manera, aquest menyspreu pel benestar del poble és ja proverbial des d'abans del temps de l'estraperlo. Qui tole

ra el "mercat negre" no ha dubtat en tolerar, ni que sigui encara 20 anys més tard, la "sanitat negra", representada per la munió de clíniques i institucions privades lucratives.

Mentre, l'obrer o el ciutadà mig ha d'utilitzar el "racionament", o sigui, en el cas de la sanitat, els serveis de la Seguretat Social.

L'estructura, finançament i comptes d'aquesta són obstàcles definitius per a l'establiment d'una veritable xarxa hospitalària a la Comarca de Barcelona en particular, i a tot l'estat espanyol en general. En efecte, la moderna medicina hospitalària es realitza de forma que el malalt pot accedir amb facilitat, a peu o agafant un transport de 10-15 minuts, al seu hospital de barri, en el cas de regions urbanes. Aquesta descentralització i alhora accessibilitat dels centres respon a l'esquema de regionalització hospitalària. En aquesta, existeixen tres nivells d'hospitals: els regionals, els intermitjos i els locals. Els primers tenen l'àmbit indicat pel seu nom, i hi tenen cabuda les superespecialitats; aquest és l'únic cas en què es justifica el trasllat del pacient des de el seu lloc de residència. Els intermitjos atenen les especialitats corrents i serien, per exemple, del tipus dels existents en cada "borrough" de Londres. Els locals o rurals, ubicats i distribuits segons la densitat de població, atendrien la medicina i cirugia generals, les urgències, la maternitat, les malalties contagioses i en general aquelles malalties o serveis que no requereixen un nivell tècnic o organitzatiu elevat. Els nivells superiors engloben les funcions dels inferiors. D'aquesta manera es crea una xarxa hospitalària amb el màxim d'eficiència, permetent d'altra banda la pràctica continuada d'una medicina no sols curativa sinó també preventiva, i que tant bons resultats està donant als països socialistes.

Doncs bé, la Seguretat Social de l'estat espanyol es mou en direccions molt oposades a l'apuntada, i en el cas de la Comarca de Barcelona arriba a extrems límits. Incapaços de planificar una xarxa, els capitostos de la Seguretat Social han muntat la seva actuació fonamentant-la en tres centres gegantins: la "Residència" de Barcelona, l'Hospital inaugurat fa poc a l'Hospitalet i un altre en projecte a Badalona. Els tres estan concebuts com immenses fàbriques de salut per al manteniment de

la força de treball. Però això últim ni tant sols ho realitzen bé, car aquesta opció per les residències enormes i faraò niques provoca estrangulaments i congestions molt elevades que repercuteixen sobre el malalt. A més, obliguen a grans desplaçaments, perquè com més llits hi hagi més elevat és el nombre d'assegurats que depenen dels centres. Per això desplaçaments de 15-20 quilòmetres són molt corrents. D'altra banda, en no estar integrats els serveis hospitalàris, resulta que per a un examen a fons cal anar a 4 o 5 centres diferents (per exemple: una anàlisi en determinat ambulatori, una radiografia a la "Residencia", el metge de capçalera en un altre ambulatori, etc.), obligant el malalt a desplaçaments i pèrdues de temps que li poden repercutir molt desfavorablement.

Per adonar-se de la catàstrofe hospitalària de la Comarca de Barcelona indicarem que el dèficit mínim a cobrir, tenint en compte el nivell de la renda zonal (2), es d'uns 18.000 llits, xifra que pot resultar sorprenent però que la realitat s'encarrega de demostrar cada dia. Per això, i per l'acció conscient de les forces antifranquistes, s'explica l'amplada i la repercusió que han tingut o tenen les accions reivindicatives en matèria d'equipament i funcionament hospitalari. Oviedo o Santa Coloma només són els inicis d'unes accions que per força s'han d'estendre degut a una creixent protesta popular. Sobretot pel fet que amb els actuals recursos econòmics públics i privats es pot ja ara assolir un nivell hospitalari molt més elevat. D'aquí les tensions creixents que es produeixen i que aviat es transformen en amplis moviments reivindicatius. La sanitat, com la cultura, són aspectes bàsics, i així són considerats per àmplies capes de la població. El fet que Espanya sigui l'últim país d'Europa pel que fa a hospitals no és casualitat, sinó una conseqüència lògica del peculiar capitalisme monopolista de l'estat espanyol, el qual afegeix a les contradiccions generals pròpies d'aquest sistema un conjunt de retards, insuficiències i injustícies que el fan encara més insuportable. El cas de l'equipament hospitalari n'és un bon exemple.

J. Servet.

NOTES

(1) Quan parlem de "Comarca de Barcelona" sempre ens referim a la Comarca Urbanística delimitada l'any 1953.

(2) Es a dir, no són desigs, sinó realitats possibles.

EDICIONS

nous horitzons

« CATALUNYA 70 »

Terrassa 26 de setembre 1970

parlaments de :

Eva Serra

Feliu Formosa

Joaquim Badia

Cipriano García

Maria Aurèlia Capmany

EL PROBLEMA NACIONAL CATALA

I Part : Antecedents històrics.

II Part : El moviment nacional sota la direcció de la burgesia.

reunides en un sol volum

LENIN I LA FILOSOFIA

pel Professor Manuel Sacristán

COMUNISTES I CATALANS

Memòries de Josep Banqué (extractes)

LA PRIMERA GUERRA IMPERIALISTA DE 1914 - 1918

En 1914, la classe obrera de Catalunya estava en un període de reorganització de les forces sindicals, transformant les societats gremials en Sindicats Únics. Aquesta era una forma més elevada d'organització del proletariat, enfrontat a una burgesia que concentrava cada dia més el capital i la producció, desenrotllant els monopolis. Enfront d'això les societats gremials eren totalment ineficaces, veient-se obligades a transformar-se en Sindicats Únics per branques de producció.

En iniciar-se la guerra, tota la indústria espanyola començà a treballar a ritmes accelerats, com mai no s'havia vist fins llavors; de Catalunya sortien diàriament nombrosos trens i vaixells plens de gom a gom de mercaderies i productes alimenticis destinats en la seva major part a l'aprovisionament dels exèrcits bel.ligerants.

Els guanys dels capitalistes eren fabulosos. L'or entrava a dolls en les seves caixes, cosa que facilità l'acumulació de grans riqueses amassades amb la sang de milions d'homes caiguts en els camps de batalla. La classe obrera i pagesia de Catalunya no van guanyar-hi res en aquesta sagnant contesa entre els dos grups imperialistes; ans al contrari, se'ls va exigir un treball esgotador i se'ls mantingué en l'estretesa i la misèria.

No recordo d'haver vist mai tanta escassetat de productes als comerços de la nostra terra. Hi havia pa amb molta irregularitat i car; els productes es pagaven a preus d'especulació inaccessibles als treballadors. Els pagesos fumaven l'escorça dels

ceps per manca de tabac. La misèria era molt gran a tot el país bo i que el treball i els diners abundaven.

Les organitzacions obreres lluitaven per millorar les condicions de vida dels treballadors, doncs sota la falsa il.lusió de benestar material engendrada per la gran quantitat de moneda en circulació, era molt difícil la situació i la realitat era que no es podia viure car la moneda mancava de valor adquisitiu per la carència de productes de tota mena.

En 1916 la situació es feu insuportable i es multiplicaven les vagues per millores econòmiques, vagues que cada dia prenien un caire més agut, transformant-se finalment en manifestacions polítiques contra la Monarquia. En el país es preparaven les condicions per canvis polítics de gran envergadura i només s'exigia la seva coordinació a nivell nacional i capacitat combativa per dur-los a realització.

LA SITUACIO CRITICA DE LA MONARQUIA ESPANYOLA EL 1917. ASSEMBLEA DE PARLAMENTARIS

El juliol del 1917, després de la dissolució de les Corts pel Govern d'Eduardo Dato, a instàncies de la Lliga Regionalista de Catalunya, on era representat el gran capital d'aquesta regió, es va reunir a Barcelona l'anomenada "Assemblea de Parlamentaris", en la qual eren també representades totes les fraccions burgeses del Parlament dissolt i els socialistes en la persona de Pablo Iglesias. Aquesta Assemblea, de marcat caràcter antidinàstic, va exigir entre d'altres mesures l'elecció de noves Corts per a revisar la Constitució, a fi i efecte de limitar el poder a la Monarquia i establir l'estructuració federal de l'Estat espanyol; espantada, però, per la magnitud del moviment obrer -la vaga general, que tingué lloc un mes després- aquesta burgesia, de l'oposició a la Monarquia passà a la col.laboració amb el Govern Central per tal d'aixafar la vaga. Aquesta actitud traïdora de la gran burgesia catalana, que va fer en el moment decisiu causa comuna amb la Monarquia, li feu perdre la confiança del poble de Catalunya, i per tant la direcció del moviment nacional que tant deslleialment havia servit, bolcant-lo cap a la petita burgesia agrupada en el "Partit d'Estat Català", que dirigia llavors Francesc Macià.

LA VAGA MINERA

L'explotació a què eren sotmesos els obrers per la Companyia Folch i Albiñana en les seves mines de plom, enclavades en els pobles de Bellmunt i Mola, era tan intensa que els obligà a organitzar-se un un Sindicat Únic, afecte a la C.N.T. i amb residència a Bellmunt.

En una reunió general celebrada pels obrers el 1917-1918 (no recordo la data exacta), hom acordà de presentar a l'Administració d'aquesta companyia una reclamació de millores de salaris i de les condicions de treball, per a la qual cosa fou nomenada una Comissió a fi i efecte que s'entrevistés amb l'Administració i li lliurés les peticions acordades.

El president d'aquesta Comissió fou el company Llevaria. L'Administració els va rebre, però es negà a satisfer les peticions. Reunits per segona vegada, els obrers acordaren anar a la vaga en el terme de vuit dies si la companyia no satisfeia les seves demandes. Transcorregut aquest terme, la Comissió tornà a l'Administració de la companyia a rebre la resposta, trobant-se allí amb la Guàrdia Civil concentrada, la qual, en resposta a les justes peticions dels treballadors, va amenaçar-los de represàlies si deixaven la feina. Malgrat les amenaces, però, els obrers declararen la vaga i paralitzaren totes les mines.

Si difícil era viure treballant, molt més ho era encara sense el jornal; però els treballadors es mantingueren ferms en la defensa de llurs reivindicacions i no acudiren a la mina.

El nostre pare, que feia més de vint anys que treballava en el canal de distribució de plom de la mina, no es va deixar vèncer per les grans necessitats familiars i va buscar treball a pagès per a mantenir els seus set fills. Com la del nostre pare fou la conducta de tots els obrers minaires. La companyia, en veure la seva resistència, que no pogué vèncer per la gana, organitzà una criminal provocació contra d'ells, enviant una comissió d'empleats a Múrcia per a reclutar-hi treballadors per les mines i reemplaçar els vaguistes.

Acompanyats dels seus familiars, van arribar els treballadors murcians, enganyats, i foren allotjats en locals improvi-

sats dins el territori de la mina, i no els en deixaven sortir.

Amb aquesta mesura la companyia trencà la resistència dels vaguistes i encengué l'odi per molt temps entre els obrers catalans i els murcians. La criminal provocació patronal fou una reguera de ressentiments que aprofitaren els nacionalistes petitburgesos catalans contra els pobles germans d'Espanya. Molts obrers catalans corejaren aquesta odiosa actitud, no veient en aquella ocasió que eren un instrument de l'avarícia capitalista i del nacionalisme català petitburgès.

Ens va costar molt de convèncer uns i altres grups d'obrers, però el sentiment de classe s'imposà i fou restablerta la fraternitat proletària.

LA PRIMERA VAGA PAGESA A FALSET

En ésser creada la Cooperativa Obrera "El Porvenir", es formà en el seu si el Sindicat Únic d'Oficis Varis, a fi i efecte de defensar els interessos dels treballadors. A l'agost del 1919 la Secció d'Obrers Agrícoles presentà als patrons una demanda d'augment de 50 cèntims en els jornals per la temporada de recollida de l'avellana, l'ametlla i altres fruits. Els patrons es van negar a concedir aquesta petició i els obrers ens declararem en vaga, parant-se tota recollecció.

Els obrers sortiem diàriament al pont de la carretera, lloc on ens reuniem en espera que els patrons cedissin a les nostres peticions. El temps passava i no cedien, però nosaltres ens manteniem ferms en la nostra actitud. Als vuit dies de vaga, un diumenge a la tarda, quan tots els treballadors amb la família estavem prenent cafè a la Cooperativa, es va presentar la Guàrdia Civil que va intentar coaccionar-nos amb amenaces si no tornavem a la feina. La conducta tranquila de tots nosaltres i la intervenció de Joaquim Llorens va evitar un dia de dol a Falset.

Aquesta brutal acció, organitzada per la patronal del poble i executada per la Guàrdia Civil contra nosaltres els treballadors fou més tard, en 1936, orígen de les violències

esdevingudes en sublevar-se el General Franco contra la República.

La classe patronal de Falset va demostrar sempre ésser molt reaccionària i provocativa; en canvi els treballadors, sempre foren progressius i revolucionaris, però alhora molt humans.

LA VAGA DEL TRANSPORT A L'AGOST DEL 1920 A REUS

El Sindicat Únic del Transport de la C.N.T., en assemblea general, acordà dirigir-se a la patronal del Ram en demanda d'augment de salaris per a tots els treballadors del transport. La patronal es va negar a concedir aquestes millores i en resposta els treballadors paralitzaren el treball.

Els peons de magatzem podiem treballar dins dels magatzems, però no podiem carregar o descarregar cap transport sense ordre del Sindicat. En aquells temps jo treballava de peó de magatzem a la casa Pellicer; aquest patró no sabia que jo era delegat del Sindicat Únic i em manà descarregar un camió de sacs d'avellanes a la casa Grimbau. Vaig anar-hi i allí vaig paralitzar tot el treball de descàrrega. Aquesta acció em va costar un mes de detenció per coaccions i l'ésser acomiadat de la casa.

La vaga no va durar més que vuit dies, doncs com que era el temps de la recollida de la fruita la patronal no tingué altra solució que cedir a les peticions dels obrers.

En aquells temps, en les lluites sindicals empravem l'acció directa per a resoldre els conflictes obrers, no admetent la intervenció dels organismes oficials com a intermediaris entre treballadors i patrons.

LA FEDERACIO DELS SINDICATS UNICS DE REUS EL 1920 - 1921

Després de la victòria aconseguida pels treballadors del Sindicat Únic del Transport, els dels altres sindicats que composaven la Federació Local, d'una manera organitzada, en accions vaguistes simultànies, anaren aconseguint millores materials en els seus salaris. En aquell temps la nostra Federació

Local aconseguí una gran influència i controlava el setanta per cent de la classe obrera de la ciutat. La patronal, a pesar de mobilitzar totes les seves forces armades locals, no pogué trencar la unitat proletària, i per a aconseguir-ho va crear els Sindicats Lliures, que oposà als sindicats de la C. N.T. A Reus, per a aquesta fi, van arribar de Barcelona bandes armades de pistolers a sou de la patronal i de les autoritats, les quals, emprant la violència i la coacció, obligaven a ingressar en els Sindicats Lliures.

A les formes violentes emprades per la patronal, nosaltres oposavem els nostres mitjans de defensa; però la confabulació dels patrons i autoritats al seu servei fou la causa que en els carrers de la nostra ciutat corregués molt sovint la sang de molts dels nostres companys.

Els amos de la Pirotécnica Espinos i de la casa Llevat eren els dirigents de les bandes d'assassins al servei de la reacció, i per aquest motiu la lluita de classes a Reus arribà a prendre un caràcter molt violent, desconegut fins aleshores.

METODES DE LLUITA EQUIVOCATS

En 1921, El Sindicat Únic del Transport i peonatge de la Federació Local de Reus va declarar la vaga per a millorar la situació econòmica dels seus afiliats. A fi d'evitar que els obrers en vaga fossin substituits per esquirols, foren organitzats diversos grups d'acció composats en la seva majoria per joves.

Els treballadors del Ram van secundar amb gran entusiasme l'atur, i tal fou la seva puntualitat que tot el treball de la ciutat es paralitzà.

Per trencar la vaga, les autoritats al servei de la patronal van detenir uns quants dels seus dirigents i començaren una gran campanya de coacció, amenaçant els obrers amb la detenció si no tornaven al treball. Els treballadors de Reus indignats per aquestes coaccions de les autoritats, exposaren el seu propòsit de manifestar pels carrers de la ciutat com a protesta contra aquestes detencions i amenaces, però els dirigents de l'atur, en la seva majoria anarcosindicalis

tes que no confiaven en les masses, s'hi van negar, reforçant l'acció dels grups de defensa.

Uns quants dies després, els obrers de la "CAP", coaccionats per la policia, foren obligats a acudir al treball, carregant els carros amb bots de vi i sacs d'avellanes amb destinació al port de Tarragona. A la carretera, a certa distància de la ciutat, els vam sortir a l'encontre Joan Morell i jo, que formavem part dels grups d'acció, obligant-los amb amenaces a retornar amb els seus carros a Reus, cosa que feren immediatament.

En aquells temps consideravem aquestes accions com la forma de lluita sindical més perfecta. En realitat, però, aquesta suplantació de les accions de les masses per les de grups petits d'activistes incondicionals eren absolutament contraproduents, perquè portaven a la immobilitat i indiferència la gran massa dels treballadors en la lluita pels seus interessos, menyspreant el paper educatiu d'aquestes accions (les de les masses, N. del T.) en el desenrotllament de la consciència de classe, en l'enfrontament de l'esperit revolucionari dels treballadors, cridats a transformar la societat burgesa.

Aquest era un dels més grans defectes del moviment sindical anarcosindicalista: la seva incapacitat per a mobilitzar els treballadors en la lluita per llurs pròpies reivindicacions, doncs l'acció dels grups especials, de vegades necessària, no ha de ser oposada a l'acció de les masses les quals, amb la seva intervenció directa, han d'ésser les que, en definitiva, resolguin aquests problemes.

LA PRESO LOCAL DE REUS

Allà cap a l'any 1920 la presó local de Reus estava situada en el centre de la ciutat, entre els carrers d'Alleixar, Llovera i la Plaça de les casernes. La presó era un edifici vell amb àmplies cel.les, els finestrals de les quals donaven a aquelles artèries. Allí eren tencats provisionalment els detinguts per delictes polítics i comuns. Els serveis de vigilància a l'interior hi eren exercits per tres o quatre ofi-

cials de presons sota la direcció de Don Luis, així l'anomenavem nosaltres, que va exercir el càrrec durant molts anys.

La primera vegada que vaig ésser tancat en ella vaig trobar-hi el company Josep Carbonell, anarquista, i d'altres militants de la C.N.T. - F.A.I. A la detenció següent vaig compartir la presó amb la meva mare i el meu germà David. La meva mare fou tancada al segón pis, juntament amb la Teresa Revoltós, i David i jo en el primer. Els dies de visita autoritzats ens venien a veure la resta dels germans i el pare. Als germans, per ser més joves que nosaltres, Don Luis els deixava entrar a la cel.la amb la nostra mare. Vam arribar a acostumar-nos fins a tal punt a la presó de Reus, que en realitat ens semblava la nostra segona llar. Hi vaig estar tancat algunes vegades, per motius que més endavant explicaré.

Poc temps després, quan fou instruida la causa que se seguia contra nosaltres i que segons les autoritats motivà la nostra detenció, la meva mare i el David foren traslladats a la presó del Castell de Pilats de Tarragona, i jo a la Presó "Modelo" de Madrid.

Aquesta presó ja fa anys que fou destruida i en el seu lloc s'aixeca el bell edifici de la Caixa d'Estalvis de Reus que embelleix aquells indrets. Però com que les presons són part imprescindible de l'aparell de repressió, necessari perquè les classes dominants espanyoles puguin exercir la seva dominació damunt del poble, n'aixecaren una altra de més sòlida a la sortida de la ciutat, a la Carretera del Rosari.

LA DICTADURA MILITAR DE PRIMO DE RIVERA EN 1923

La Monarquia espanyola, després del gran moviment revolucionari del 1917 i de la derrota militar al Marroc el 1921, es trobava en una situació de crisi molt greu. Tot el poble espanyol exigia un canvi polític i social al país. En aquesta situació, el Rei, d'acord amb els latifundistes i el capital monopolista va encarregar al General Primo de Rivera l'organització d'un cop d'estat militar per a reforçar el poder monàrquic. La gran burgesia catalana es va sumar als propòsits del Rei, ja que desitjava que fossin dissoltes les organitze-

cions obreres de Catalunya per tal de poder seguir explotant els treballadors tranquilament.

La Monarquia, en no poder governar el país per les vies constitucionals, va aprofundir encara més la crisi del règim en realitzar el cop militar. El General Primo de Rivera constituí un Directori militar i les seves primeres mesures foren dirigides contra el Partit Comunista, que reclamava la unitat d'acció de totes les forces obreres revolucionàries del país per tal d'oposar-se a la dictadura de Primo de Rivera.

Els dirigents del P.S.O.E. es van sotmetre i molts d'ells van col.laborar amb la dictadura. Els de la C.N.T. van dissoldre la seva organització. La conducta d'uns i altres fou un acte que demostrà a tot el proletariat espanyol la incapacitat revolucionària d'aquelles organitzacions per a portar el proletariat al poder.

A Reus es va fer sentir immediatament l'actuació de la Dictadura clausurant totes les organitzacions obreres e detenint els seus militants més actius.

EL MOVIMENT D'OPOSICIO SINDICAL REVOLUCIONARIA EN EL SI DELS SINDICATS DE LA C.N.T. I DE LA U.G.T.

En formar-se, el 1920, el Partit Comunista d'Espanya, es plantejà davant tots els seus components la necessitat de crear al si de les organitzacions obreres el recolzament de masses necessari perquè el Partit pogués desenrotllar amb èxit la seva política. Però com que la majoria dels treballadors estaven organitzats en els sindicats afectes a la C.N.T. i a la U.G.T., ens vam veure en la necessitat de crear grups d'Oposició Sindical Revolucionària per a treballar dins d'aquestes organitzacions.

La tradició sindical de la classe obrera afiliada a la C.N.T. i a la U.G.T., la seva fe en els ideals socialistes i anarquistes, la disciplina sindical acceptada per ells durant molts anys, oposà una resistència molt comprensible a la nova orientació comunista. En aquesta situació, s'havia de reeducar les masses treballadores per a conquistar el seu recolzament a les nostres idees.

A Catalunya foren molts els sindicats on vam poder organitzar els grups d'O.S.R. Aquests publicaven "La Batalla", òrgan de propaganda on s'insertaven correspondències i informacions d'arreu d'Espanya.

En els anys 1920 - 1923 foren celebrades nombroses reunions a diferents ciutats, éssent una de les més importants la que es va celebrar a Bilbao. Els grups d'O.S.R. desenrotllaren per tot el país un gran treball de propaganda i d'organització a favor de l'ingrés de les organitzacions dels treballadors a la Internacional Sindical Roja, per la democratització interna dels sindicats, contra els corrents terroristes en el moviment obrer, per la unitat sindical C.N.T. - U.G.T., condicions indispensables per al triomf de les classes treballadores del nostre país.

El nostre Partit es nodrí fonamentalment de militants dels grups d'O.S.R., on ingressaven els treballadors més conscients de la classe obrera espanyola.

A l'Oposició Sindical Revolucionària de Catalunya s'hi destacaren molts companys, especialment Hilario Arlandis i Antonio Sesè, d'inoblidable memòria.

(traducció del castellà per J.C.)

EN LA MORT DE GABRIEL FERRATER

A finals d'abril va morir al seu domicili de Sant Cugat del Vallès, poc abans de complir cinquanta anys, Gabriel Ferrater. Amb ell ha desaparegut un dels escriptors catalans més destacats de la postguerra. Poeta, crític, lingüista, Ferrater va ser un home de variades inquietuds intel.lectuals. Malgrat el seu escepticisme en religió i en política, sempre s'havia revoltat contra l'obscurantisme i l'opressió, i així ho havia demostrat més d'una vegada. Recordem, entre d'altres coses, que va participar amb entusiasme en el I Festival Popular de Poesia de 1970 i que fou un dels gairebé tres-cents intel.lectuals catalans que es van recloure a Montserrat els dies 12 a 14 de desembre de 1971 per manifestar llur desaprovació del procés de Burgos. La nostra revista sent com a propi el dol que en aquests moments afligeix els familiars i els amics de Gabriel Ferrater, i considera que la seva pèrdua deixa un buit irreemplaçable a la cultura catalana. A tall d'homenatge pòstum i forçosament improvisat, publiquem el següent article que Francesc Vallverdú ha escrit per a aquesta ocasió.

N.H.

GABRIEL FERRATER (1922-1972) O LA FOSCA MEMORIA

Per Francesc Vallverdú

Un sol fil et daura
la fosca memòria...

G.F.

Com que em compto entre els crítics que, a l'enquesta de "Serra d'Or" de l'abril de 1971, van proclamar Les dones i els dies[1] com un dels tres llibres de poesia catalana més importants de 1964 ençà, tinc el convenciment que cap lector no es pensarà que hagi cuitat a situar-me entre els panegiristes necrològics. Amb la publicació de Les dones i els dies el públic català va comprendre definitivament que aquell poeta que havia irromput de manera esclatant dins el nostre clos poètic hi havia assolit una primeríssima posició. Aparentment, Les dones i els dies és la suma de tres llibres anteriors (Da nuces pueris, Menja't una cama i Teoria dels cossos), més uns pocs poemes inèdits, però jo diria que és també alguna cosa més. No ho dic pas només perquè en algun cas, com és ara el primer llibre, hi hagué una profunda revisió i reestructuració -els quaranta dos poemes van passar a trenta-cinc, amb bastants correccions, particularment visibles a "In memoriam".[2] Ho dic sobretot perquè, aplegant en un sol volum tota la seva producció, Ferrater donava la clau decisiva per llegir aquesta poesia.

Ja una simple anàlisi dels títols ens orienta sobre la peculiar "investigació poètica" de Ferrater. El primer llibre s'entroncava en el títol amb Catul: "Da nuces pueris" és -ens recorda l'autor- "una frase que parla a favor de la felicitat". El segon títol, encara més festiu, era la segona part de la dita popular "Si tens gana, menja't una cama", amb un sentit obvi dins el context poètic ("gana" en la seva accepció eròtica). El tercer títol anava il·lustrat amb tres citacions del matemàtic francès Paul Dubreil -Ferrater havia estudiat ciències exactes-, usades metafòricament per bastir una "teoria dels cossos" (humans). Finalment, la desaparició dels tres títols anteriors, assumits en una paròdia d'Els treballs i els dies d'Hesíode, ens dóna una síntesi molt ferrateriana d'una concepció hedonística de la poesia. L'últim poema del llibre, "Teseu", a més d'apuntar de manera directa - espriuanament, diriem- al laberint en què es mou tota la vida humana, acaba amb aquests versos:

No retrobaràs
la teva ombra espessa,
el dúctil propòsit
amb què saps trair,

fins que surtis on,
a la llum del sol
("quina? quina?" et crida
la gralla) plegades,
t'esperen les dones.

Castellet ha assenyalat correctament que un dels mèrits més grans de la poesia de Ferrater consisteix en la seva voluntat de desemmascarar els innombrables paranys, falses il.lusions i alienacions de la nostra vida, per tal que aquesta aconsegueixi alguns moments d'existència racional i lliure, i algunes espurnes de tranquil.la felicitat".[3] En aquest sentit, opino que les paraules que Ferrater va escriure per al Nabí de Carner, se les aplicava en el fons a si mateix. Podem dir, doncs, que es refereix també a la seva pròpia obra quan assenyala que la seva fibra central "és la consciència de la inadequació de les racionalitzacions que l'home es basteix a partir de les dades immediates de la seva experiència".[4] Per a Ferrater, "tot és insensatesa perquè tot, els actes i els mots, és una expressió molt defectuosa dels seus motius".[5] Car "tots vivim a partir de les nostres figures imaginatives, calcant imatges de nosaltres mateixos, i són imatges que no s'obtenen progressivament, per cadenes de raciocini, ni són mai clares. Se'ns imposen de sobte a l'esperit, i ens passem la vida provant de desenterbolir-les".[6] Aquest és el destí de la "fosca memòria" de Teseu, enmig de les contradiccions entre raó i vida, entre insensatesa i felicitat, que trobem al nucli de l'obra poètica ferrateriana i de les seves preocupacions d'home: contradiccions que només es poden resoldre, en aquest cas amb la mort.

Malgrat que es tractava d'un poeta segurament "intel.lectualista", Ferrater havia assolit un cert grau de popularitat, i era sens dubte més "popular" que alguns versificadors que volen disfressar les pròpies insuficiències amb un "escriure per al poble" del tot desorientador. Així, per l'abril de 1970, durant el I Festival Popular de Poesia celebrat al Price, Ferrater -tot i les seves dificultats articulatòries- va ser un dels poetes més aplaudits pels tres mil assistents. L'anècdota és il.lustrativa de la vella disputata quaestio sobre el to que ha de tenir la poesia "popular": no és solament qüestió de "contingut polític" o bé de "sentiment popular", és sobretot qüestió d'eficàcia poètica.

Si Ferrater era un poeta extraordinari -un poeta que, com Baudelaire, fou autor d'un sol llibre, em recordava Joaquim Molas no fa gaire-, la seva personalitat no s'exhauria aquí. Des de feia uns pocs anys havia emprès una activitat en la qual estava demostrant unes condicions innegables: la docència. Amb els seus cursos sobre literatura catalana i sobre gramàtica generativa impartits a les Universitats vella i nova, Ferrater havia encetat una tasca fecunda. Tenia el mèrit ben poc comú en les nostres latituds de sometre a replantejament tots els tòpics, tots els apriorismes que la crítica literària o la lingüística oficial fan circular. L'efecte eversiu de les seves lliçons permetia als estudiants de

penetrar amb noves armes dins el clos científico-cultural. En aquest aspecte, la seva tasca tot just començava a donar fruits prometedors, i potser aquí és on el seu buit es farà sentir més. Les poques mostres escrites que resten dels seus estudis (alguns articles a "Serra d'Or", el pròleg a El castell de Kafka, al Nabí de Carner, etc.) ens diuen ben clar que la literatura catalana ha perdut no solament un dels seus poetes més importants del segle XX, sinó també un dels intel·lectuals més lúcids i incisius del nostre país.

NOTES

1. Les dones i els dies, Edicions 62, 1968 (col. "Cara i creu", núm. 10).

2. Ramon Roig a "Horitzons" núm. 4 (3r. trimestre 1961) va fustigar acrement aquest poema. Si bé en alguns moments, fins i tot en l'aspecte poètic, l'articulista és injust, en canvi un dels retrets que fa a Ferrater ("alguns moments resulta tan arbitrària la divisió en decasíl·labs a la italiana -i més encara si tenim en compte que estàn plens d'imperfeccions-, que resulten ben bé trossos de prosa mal tallats") sembla que també devia neguitejar l'autor. En efecte, en la versió definitiva del poema "In memoriam" hi ha una trentena de versos retocats (alguns totalment nous o afegits) que han salvat les principals dureses formals.

3. J.M.Castellet, pròleg a Gabriel Ferrater, Teoria del cossos, Edicions 62, 1966 (col. "Antologia Catalana", 21), pàg. 11.

4. Ferrater, pròleg a Josep Carner, Nabí, Edicions 62 (col. "El llibre de l'Escorpí/Poesia", 4), pàg. 5.

5. Ferrater, op. cit., pàg. 6.

6. Ferrater, op. cit., pàg. 19

«SETMANA SANTA» D'ESPRIU
PREMI DE LA CRITICA 1971

Per Francesc Vallverdú

El darrer mes d'abril ha estat concedit el Premi de la Crítica de poesia al llibre Setmana Santa de Salvador Espriu (1). El fet que en disset anys que es concedeix aquest premi dels crítics periodístics s'hagi atorgat per primera vegada a un autor català -essent lògicament majoria els crítics de fora de les terres catalanes qui hi participen- ens parla amb prou eloqüència de la importància que els periodistes espanyols atribueixen a Espriu i a la seva obra. Es cert que ens trobem en un moment favorable a la comprensió de la literatura catalana per part dels crítics i dels escriptors de llengua castellana, fenomen que a nosaltres -membres d'una cultura que s'ha pretès d'arraconar al folklorisme, i encara anorrear, i que no disposa dels mitjans adequats per al seu desenvolupament- no pot més que complaure'ns, perquè demostra que són possibles els camins del diàleg cap a la llibertat. Però també és cert que Espriu brilla amb llum pròpia dins la constel.lació de la literatura catalana contemporània. Ho prova en, per exemple, les successives reimpressions de La pell de brau (en edició bilingüe) publicada per "Cuadernos para el Diálogo". I ho prova, també, el bon acolliment amb què ha estat rebut en general l'estudi de J.M. Castellet, Iniciació a la poesia de Salvador Espriu (2) que ens ha ensenyat a tots -i subratllo el "tots", perquè tinc la sospita que algú li voldria negar injustament el pa i la sal- a llegir amb més atenció la complexa obra espriuana.

El treball que he emprès no preten pas ser, ni de bon tros, l'única lectura possible de Setmana Santa, però sí una "entrada" prou àmplia per comprendre les coordenades dins les quals es mou el llibre d'Espriu. D'acord amb els límits que m'he fixat, m'abstindré de les referències literàries a la mística jueva i al Nou Testament, el sol comentari de les quals requeriria un estudi llarg i aprofundit (3)

Setmana Santa aplega quaranta composicions -nou de les quals foren escrites el 1962 i ara s'han integrat en el llibre- que es poden distribuir en cinc parts. La primera part (poemes I-VII) és una mena d'exordi en què el poeta planteja el tema de la meditació de la mort, tan cara a la seva poesia. La segona part (poemes VIII-XVI) és una glossa o comentari de la processó de Setmana Santa, contemplada per un espectador escèptic però respectuós. La tercera part (molt breu: poemes XVII-XVIII) és com una pausa, un intermezzo satíric que serveix de preàmbul a la quarta part nucli de l'obra (poemes XIX-XXXVII), on el poeta examina el mite de la Passió des d'una perspectiva metafísica, bé que no pas totalment idealista. Les tres composicions finals (XXXVIII-XL) reprenen la meditació de l'exordi i les idees principals del llibre en funció de la pròpia i inalienable opció individual.

Des del punt de vista tècnic -o, com prefereixo anomenar, "poetical" (=relatiu a la poètica)-, la característica més important del llibre és la presència abundant d'octosíl.labs, molt habituals en la poesia catalana clàssica: 15 poemes són composicions de vuit síl.labes amb versos rimats, la majoria aparellats. Els altres models mètrics no hi són tan repetits: hi ha 6 composicions en hexasíllabs (patró molt emprat en la poesia lírica espriuana), 5 en tresíl.labs, 4 en tetrasíl-labs, 2 en què es combinen tri- i tetrasíl.labs 2 tannkas i un exemple de cada de composicions en decasíl.labs, en eneasíl.labs, en heptasíl.labs, una combinació de tetra- y hexasíl.labs i una en versos lliures. Si a això afegim el predomini de versos masculins (acabats en síl.labes fortes) sobre els femenins (acabats en mots paroxítons o proparoxítons), arribarem a la conclusió que Espriu ha volgut expressar la seva fidelitat literària seguint rigorosament les pautes poetical catalanes (observem que monés hi ha una composició en heptasíl.labs -els equivalents als octosílabos castellans, tan freqüents en la mètrica espanyola), i que en aquest determini ha obtingut un dels resultats més brillants de la poesia catalana contemporània.

En el pròleg l'autor ens vol facilitar la lectura d'aquest

llibre sens dubte difícil amb alguns advertiments. En primer lloc, afirma "que aquesta Setmana Santa enllaça d'una manera directa amb el Llibre de Sinera", l'últim poema del qual dóna peu al primer del llibre que comentem: allà feia una referència explícita a la mort del poeta -com un Job bíblic renaixent-, i la "meditació de la mort" ocupa una vegada més aquí, la seva poesia:

Eterna, noble, una paraula
en l'arrelada sequedat.(I)

D'altra banda, l'autor s'acuita a indicar que la seva obra "no s'esbalça (...) en l'acreditat gènere de l'estampeta ni sofreix tampoc que ningú s'alleri a discórrer, alegrant-se'n o lamentant-ho, sobre el fantasma de la meva 'conversió'" (pàg.12). Utilitzant un recurs que ben poques vegades ha fet servir -a Primera història d'Esther també hi podem trobar un pròleg amb fins semblants d'orientació al lector-, Espriu ha sentit el desig de fer explícits els límits dins els quals la lectura de Setmana Santa pot ser correcta.

Com hem assenyalat, el llibre comença amb una mena d'invocació a la "noble paraula" -és a dir, la mort-, sobre la qual "giravoltem" (II). Per al poeta la vida humana és una tensió entre els "mancaments" que contradiuen l'esfera moral i els "raonaments" que bastim per justificar-los (III). Aquí té origen el dolor i, aleshores, "xisclem a cor" (IV). Hi ha, però, una condició de l'home, de la qual no podem prescindir:

Mai no podrem, però, deixar
el lliure dret d'examinar
lleis, fonaments, límits, raons,
rengles d'enigmes sense fons...(V)

L'home és, abans que res, un ésser lliure, malgrat "la rialla / de la dalla" (VI), malgrat que es trobin sovint "en vescats / de paraules" (VII). En aquest punt de la meditació apareix el motiu de la litúrgia pasqual: "ara ve / la processó" (VIII), la commemoració d'aquella "veu / en l'agonia"(X), sota la "claror dels ciris" (XV). El poeta es commou amb aquest espectacle de pietat, mentre "andareja" pels carrers:

A poc a poc m'entrava
el ferro de la llança
del meu temps. (XVI)

El poeta retorna a la realitat de cada dia: la visió de la pietat no porta l'espectador commogut a un misticisme passiu. Unes pinzellades satíriques, adreçades a la hipocresia i al fariseisme, en definitiva a una concepció "providencialista" o "constantiniana" -diríem usant uns termes freqüents en un comentarista cristià- del catolicisme: "Prou saps com passen pel forat / d'un ull d'agulla, ben untat, / a cor què vols, grassos camells" (XVII); "aparta't sempre del conflicte / de revoltar-te contra el ric, / per ser delicte i ell invicte" (XVIII). Després d'aquesta pausa -però arrencant de l'actitud crítica que hem descrit-, el poeta entra aleshores en el misteri de la Passió soferta per un "rei tràgic" (XIX). No és solament, tanmateix, el drama de Jesús, sinó també el dels oprimits, car així ho van decidir els poderosos, per tal que regnés

l'injust ordre
que corromp
el vençut
poble meu. (XIX)

En la meva opinió aquestos versos són la clau per entendre Setmana Santa no sols com una meditació (metafísica) de la mort, sinó també com un poema revoltat contra el mal que, massa sovint, acreix inútilment la dolorosa vida de l'home. El poema que segueix (XX) manté clarament aquests dos plans com podem comprovar:

Trenta diners, a Sepharad,
són una grossa quantitat.
Et venc per ells, i fins per res,
no sols aquest despullat pres,
sinó la nostra dignitat,
el cel, els camps, les deus, el blat,
tot el país, de mar a mar,
llengües, costums, passat, futur,
el pensament, la llei, el fur.
Es un bon preu, no et costa car.

Només pretenc de rosegar,
segur, tranquil, un tros de pa,
al sol, xau-xau, un os de gos.
Fes i desfés, com si no hi fos.
Vull aquest bri d'un curt present
de vell. Després, que bufi el vent.
Mort jo, i en creu el condemnat,
amb forta mà pren el ramat.
Aparentment brau o lleó,
mai no li tinguis gens de por:
llargs anys de neu han capolat
el poble meu de Sepharad.

Si l'he reproduit enterament no és pas per donar de Setmana Santa una visió errònia de "poema polític", sinó perquè no més llegint tot sencer aquest poema és possible de copsar que la figura de Jesús -que no és cap símbol, en un primer pla, sinó realment el "rei tràgic" en el seu martiri- representa en un segon pla, el poble perseguit i capolat, esdevingut mesell, en la concepció del poeta, després de "llargs anys de neu" ("neu" simbolitzant-hi, evidentment, el mal). Cal tenir presents, doncs, aquests dos aspectes -el metafísico-religiós i el civil- per entendre correctament l'ordit de Setmana Santa. (5)

Diversos són els moments de la Passió que retenen l'atenció d'Espriu. D'entrada, allò que podríem anomenar el "pecat original" de l'Església, en la persona del seu fundador: segons el poeta la por condiciona des del començament la història de la institució que assumeix el deure de propagar i sostenir la doctrina del profeta crucificat. En efecte, l'"home rebel" és negat per Pere, la pedra de l'Església (XXI)

... res no mou
a perdonar-te, car saps prou
que vas negar, pedra. Després,
et cal plorar per sempre més. (XXII)

Tot seguit topem en els poemes XXIII - XXVI amb una reflexió sobre la veritat, "un vas trencat" (XXIII) -com abans, a la Primera història d'Esther, era un "mirall esmicolat"-, i el poeta es pregunta per tres vegades, tantes com les negatives

de Pere: "Què és la veritat?" La veritat és "vidre llançat", "trossos de fang", "subtils reflexos de mirall", "paranys de naips", "dolor, buidor, pecat, espant", al capdavall "l'home que tinc al meu davant" (XXV), potser l'única certesa amb que cal comptar. Naturalment, no té mai un sentit unívoc, perquè "al clos del buit (no hi ha) mai cap sentit" (XXVI).

Aparentment la saviesa pot resoldre aquesta incertitud. Però també és un parany si un es troba "enlairat / al seient / del saber" (XXVII). Els homes són "folls" -un atribut que es repeteix des de les primeres composicions: "boig" (I) "dement" (II), "foll" (III), "pobres folls" (XXVII), "veus de folls" (XXVIII)- i s'acontenten amb ignorar (o fer-ho veure) tot allò que els fa nosa, mentre "un cop a l'any" es recordin del "triat" (XXVIII). Cal trobar un culpable del dany que afligeix els homes i com que les causes verdaderes no són fàcils d'acceptar (tant en un pla merament individual, perquè són massa dures o humiliants, com en un pla social, perquè caldria anar contra els interessos dels poderosos), la culpa és transferida a un boc emissari, a un poble "condemnat": cal atuir "amb matraques" (XXIX) "que maten els jueus" (XXX). El poeta, adolorit, no comprèn res "del fons del plet" (XXXI):

> Culpes de qui? Tels de secret
> van embolcant la veritat. (XXXI)

Novament, el problema que neguiteja el poeta, la qüestió de la veritat inaccessible en la seva totalitat. Actitud que es contraposa clarament amb el dogmatisme de les religions, potser per això apareix en aquest punt la qüestió de la fe:

> Per quin camí et pot ferir la llum...?
> (XXXI)

La figura que en la mitologia cristiana simbolitza l'apoteosi de la fe religiosa és sens dubte la de sant Pau, i alguns detalls de la llegenda de la seva conversió són recollits en el poema XXXII, on el poeta fa un joc de mots amb el seu nom:

> Creuràs potser que tens ja l'esperit
> guardat en pau dins el recer del nom.

Però la fe és una actitud que no és possible en un profeta escèptic i lúcid com Espriu, per a qui el nostre viure està dominat per "l'eix del buit" on "giravoltem" (XXXIII). Aquest "eix" se'ns representa gràficament en un poema d'un virtuosisme esglaiador (XXXIV), en el qual el poeta ens diu que no hi pot haver "mai cap / repòs", perquè manca el sentit d'aquest

meu fosc
pensat,
subtil,
amarg,
estrany,
pervers
malson.

I perquè, com que "l'exili (no) és acabat" (XXXV), s'adona al capdavall que

Sóc jo mateix
el meu malson. (XXXVI)

Davant la mort, només la pietat, com la que expressen les dones per Jesús (XXXVII), després de la seva crucifixió. Però sense falses il.lusions, sense renunciar mai al "lliure dret/ de preguntar" (XXXVIII enllaçant amb V), sense "paranys d'engany" (XXXIX). ¿Quin millor final, doncs, per a Setmana Santa que els versos següents?:

Com que el malson fugí
per un instant, gosaves,
amb arguments subtils,
varar dins esperances,
esvelts, clarosos, prims,
velers d'engany que solquin
serenes mars d'oblit.

No provis de tocar-me
cap mot, si et sembla trist.
Prou saps que no podries:
el que he escrit, és escrit.

No és aquest el moment d'entrar en una anàlisi detallada d'aquests versos que ens portaria sens dubte molt enllà. (Pensem, per exemple, en la clara referència a la tradició hebrai

ca de l'últim vers, reforçant l'aspecte místic del llibre.) Tanmateix, sí que cal assenyalar com, una vegada més, Espriu deixa constància de la seva concepció fatalista de la naturalesa humana, la qual s'enlluerna fàcilment amb l'"engany" i l'"oblit", però, que alhora -i d'aquí ve la seva grandesa- és capaç d'assumir el seu destí amb una consciència tràgica de la pròpia misèria que el transcendeix.

Maig de 1972

NOTES

1. Salvador Espriu, Setmana Santa, Barcelona: Edicions Polígrafa, S.A., 1971 (col. "Quaderns de Poesia").

2. J.M. Castellet, Iniciació a la poesia de Salvador Espriu, Barcelona: Edicions 62, 1971 ("Llibres a l'abast", 100). Hi ha també, una edició castellana del llibre, amb la qual Castellet obtingué el premi Taurus d'assaig 1970.

3. Vegeu, en aquest sentit, l'article de Dolors Bramon, La Bíblia i la mística jueva a "Setmana Santa" de Salvador Espriu, "Serra d'Or", octubre de 1971.

4. Per evitar malentesos -en què incorre el mateix Diccionari Fabra- recordem que en la mètrica catalana els versos es compten només fins a la darrera síl.laba accentuada. Un octosíl.lab o un decasíl.lab catalans equivalen, doncs, a un eneasílabo o a un endecasílabo castellans (és a dir, en castellà compten una síl.laba més).

5. En aquests dos plans regnarien els "dos herois tràgics" assenyalats per Castellet: Job i Edip. Job és "una víctima del rigor de la divinitat", però el poder redemptor de la paraula "li permet d'enfrontar-se amb Déu i de discutir amb Ell sobre la seva injustícia, és a dir, almenys, manifestar enfront d'aquesta injustícia la seva llibertat intel.lectual"; mentre que "Edip és la víctima absoluta, l'heroi tràgic per excel.lència que, en l'obra d'Espriu (...),

és identificat amb el poble" (J.M. Castellet, op. cit.pàg. 173).

Havent conegut a darrera hora la notícia de la concessió del Premi d'Honor de les Lletres catalanes a Salvador Espriu, la redacció de NOUS HORITZONS el felicita cordialment, i estima altament el seu gest de cedirne l'import per a l'ensenyament del català.

ANY INTERNACIONAL DEL LLIBRE

Quin llibre?
Llibres per a qui

El 19 d'abril i dins del marc de l'Any Internacional del Llibre instituit a Brussel.les del 20 al 22 d'octubre de 1971 pels representants de catorze organismes mundials i amb l'adhesió de la UNESCO, tingué lloc a Barcelona una conferència col.loqui convocada per La Jove Cambra i el gremi sindical de llibrers de la nostra capital.

Els conferenciants foren Carlos Barral, editor i poeta, i Miquel Porter, llibreter i crític cinematogràfic.

Per una "casualitat" de la conjuntura, l'acte coincidí amb l'agressió, la vetlla, d'una llibreria de Lleida després d'altres agressions similars i del mateix signe. El president de la Jove Cambra, senyor M. Parés, ho va recordar i condemnar en presentar els conferenciants. Quedava, doncs, ben situada la celebració de l'Any Internacional del Llibre en el país concret que és el nostre, al cap de trenta anys del bram precursor dels energumens que segueixen agafant la pistola quan senten o veuen la paraula cultura.

El país, però, ja no és el mateix que va esgarrifar- se amb aquell bram. Ho demostra, no sols el que digueren els conferenciants sinó, sobretot, allò que els assistents a l'acte volien que fos dit, un públic evidentment interessat -per ofici o vocació- en el tema anunciat. No hi mancaven representants de diaris locals i, naturalment, legals, amb alguns escriptors, llibreters, bibliotecaris, crítics literaris, lectors...

Les ressenyes llegides l'endemà o més tard foren, una ve

gada més, expressió del barranc que existeix entre el que la gent pensa i manifesta quan en té ocasió i la informació que es dóna en la premsa legal d'aquest pensament que comença a expressar-se. Prenem per exemple la crònica de "La Vanguardia" del dia 22, una ressenya escapçada. ¿Escapçada per qui, per què? D'això també se'n va parlar al col.loqui. Quin col.loqui? Segons l'esmentada crònica, "al final se abrió un animado coloquio". I d'això volem parlar des d'aquestes pàgines a les que no arriben els "imponderables" que no deixen als periodistes practicar llur ofici com cal i com voldrien; un ofici que avui, aci, és encara, per dir-ho amb paraules de Manuel Vázquez Montalban, "subversiu".

Què fou el "animado coloquio" del 19 d'abril al nº 520 de la Diagonal a Barcelona? Un clam de llibreters reclamant lectors? Una esbravada de periodistes, escriptors, editors i lectors empipats per tots els entrebancs que troben per escriure, editar i llegir? Fou tot això i quelcom més. Fou l'expressió d'una voluntat de tractar els problemes sense litúrgia, mistificació o martingala, trets que, per desgràcia tenen les celebracions formals, encara que sigui entorn de temes tan importants com ho és el del llibre.

El col.loqui posà de manifest que els veritables problemes del llibre a casa nostra són, fonamentalment, d'estructura político-social. Volem dir, amb això, que sense la modificació revolucionària d'aquestes estructures hem de desentendre'ns de la funció del llibre i de totes les implicacions del procés de creació, edició i difusió? La qüestió no es plantejà en termes tan maximalistes. S'aportaren iniciatives força interessants que podrien limitar els estralls que les presents estructures ocasionen a la cultura, en primer lloc, a l'accés del poble a la cultura. Va quedar prou clar que la celebració de l'Any Internacional del Llibre al nostre país ha de donar quelcom més que reunions ben intencionades, com la del 4 de maig a l'Escola de Bibliotecàries de Barcelona. Servint-se de la CARTA DEL LLIBRE aprovada a Brusselles i acollida per la UNESCO, en el sí de la qual hi és representat l'Estat espanyol, cal denunciar l'existència d'una censura hipòcrita humiliant i paralitzadora; exigir el dret de creació i la garantia per als creadors; combatre el monopoli

per part dels grups oligàrquics dels mitjans fonamentals d'expressió, informació, educació; acabar amb el contrast escandalós entre el que es diu oficialment -concretament amb motiu de l'Any Internacional del Llibre- i la realitat del LLIBRE, els seus manipuladors, el seu mercat, l'entrebanc objectiu i colossal que suposa el baix poder adquisitiu de la gran majoria, doblement indignant quan l'interès per llegir i per instruir-se esdevé fenómen massiu en les noves generacions; la pràctica creixent de la pluri-ocupació, no sols entre el proletariat sinó entre professionals i assalariats de serveis que, tradicionalment, són els més "llegidors" o "consumidors" de llibres, i que disposa de menys temps a mesura que apareixen més publicacions, realitat aquesta que encara fa més coent el contrast. Espanya es el sisè país editor del mon i va a la cua dels que llegeixen llibres i diaris...

De tot això se'n va parlar al col.loqui amb ànim combatiu i constructiu, però també sense fer-se massa il.lusions quant a les possibilitats que els col.loquis puguin resol - dre el problema. El que sí podria ajudar a resoldre'l és que les discussions d'aquesta naturalesa es concretessin en resolucions pertinents, condemnades potser a parar al cove d'alguna institució o despatx oficial, però iniciadores d'una tasca col.lectiva, democràticament assumida, generadora de voluntats, iniciatives i compromisos a nivell individual i de grup.

Cal que ens preguntem si les utilitzem prou les possibilitats d'acció i de politització que ofereixen les reunions i conferències públiques, siguin culturals, cíviques, professionals o artístiques. De la mateixa manera que la classe obrera planteja els seus problemes a les assemblees i reunions de tota mena, legals o no, els altres sectors de la societat, concretament aquells més directament vinculats a la cultura, han de sortir de la capelleta d'amics i coneguts, de la tertúlia elitista o de la conferència estrictament limitada a l'exhibició erudita i fer, de cada tema i ocasió, un motiu i un instrument de combat. Es l'aprenentatge de la democràcia. De vegades les possibilitats no es veuen, no

s'hi creu, ho veiem més negre cada dia, tot i que ja sortim de la "llarga nit". Un dels assistents al col.loqui que comentem en donà la prova. Sortint al pas dels tòpics sobre la indiferència i les poques ganes de llegir que s'atribueixen als treballadors, el jove del col.loqui va dir que a la biblioteca de la seva empresa havien comprat el llibre editat per Barral, Soledad Brother, cartes de la presó de George Jackson. El llibre no sols fou llegit i rellegit sinó que, entorn del llibre es conegué, comentà, discutí amb molta passió el "cas" Angela Davis, la seva lluita i tots els antecedents d'aquesta.

La intervenció d'aquell xicot convida a tota una sèrie de reflexions, no sols sobre el que cal editar, sino com servir-se'n; el paper de les biblioteques d'empresa, la possibilitat d'organitzar discussions al voltant d'un llibre, d'un problema, d'un combat.

Altres intervencions completaren les informacions dels conferenciants les quals van ésser ressenyades a la premsa local, cosa que justifica el que aquí no en parlem.

El fet que la CARTA DEL LLIBRE no hagués estat encara publicada més que pel Butlletí del Gremi de Llibrers, malgrat trobar-se a les redaccions dels diaris i principals publicacions d'Espanya, en llengua castellana i enviada per l'UNESCO, fou fermament condemnat en el curs del col.loqui. Es denuncià, de passada, la intervenció del Ministeri d'Informació prop dels diàris per tal d'impedir la difusió de la CARTA. Al règim no li convé posar en evidència l'incompliment i violació de compromisos que es veu obligat a firmar en el sí de la ONU i altres organismes mundials, amb el desfici i la necessitat que te d'ésser acceptat internacionalment.

D'alguna cosa degué servir la protesta expressada en el col.loqui perquè el dia 22 llegíem el text de la CARTA a "La Vanguardia" de Barcelona.

Ningú, però, no manifestà cap estranyesa quan es digué que la CARTA i els seus DEU punts no són respectats per les autoritats espanyoles. "També han firmat la CARTA DELS DRETS HUMANS -recordà un dels assistents- i ja sabem com anem en matèria de drets els ciutadans d'aquest país".

Els drets que ens neguen els hem d'assolir fent-ne ús des d'ara. En aquest sentit el col.loqui fou alliçonador i la majoria dels que hi vam assitir en tinguerem consciència. Cal trobar el camí i els mitjans que permetin elevar la vida política més enllà del nivell de la caricatura, l'acudit, el sopar xerrameca per a milionaris, els rumors i la publicitat comercial. Concretament, amb motiu de l'Any Internacional del Llibre poden organitzar-se un cúmul d'actes amb la CARTA DEL LLIBRE a la mà, discutir cada un dels seus DEU punts, comparar-los amb la realitat del llibre a casa nostra, denunciar les violacions de què la CARTA és objecte, exigir el compliment dels compromisos que, en signar-la, ha pres l'Estat espanyol, no resignar-se que l'Any Internacional del Llibre es quedi reduit a un reguitzell de discursos, publicació d'estadístiques i exhibició de publicacions que la gran majoria no pot comprar.

P.B.

Per una acció teatral, per Feliu Formosa. Barcelona: Edicions 62, 1971 (col. "Els llibres de l'Escorpí")

Els escrits sobre teoria teatral són ben escassos a casa nostra; pot ser perquè l'home de teatre, abassegat per problemes urgents, té poc temps per deturar-se a pensar, a teoritzar, sobre les premisses que orienten el seu treball. Per això cal remarcar l'aparició d'un llibre lúcid, intel.ligent, que recull les reflexions d'un dels homes més decisius del teatre de casa nostra en el transcurs dels darrers anys: Per una acció teatral, de Feliu Formosa.

Director, actor i autor -recordem els seus muntatges L'encens i la carn i Cel.la 44- Feliu Formosa ha esdevingut figura destacada del Grup Gil Vicente, l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual i el Grup 6 X 7, de Terrassa. I darrerament ha dirigit la versió comercial d'El retaule del Flautista, de Jordi Teixidor, que, després de mantenir-se en cartell durant més d'un any, ha significat la irrupció del teatre independent sobre un públic majoritari.

Durant deu anys Feliu Formosa s'ha plantejat amb exigència quina ha d'ésser l'actitud de l'intel.lectual dedicat al teatre davant la situació del país; de l'intel.lectual responsabilitzat amb la realitat que l'envolta i que veu en el tratre una eina de conscienciació i, en un moment donat, una arma. Ens trobem, doncs, davant uns plantejaments brechtians. Perquè Feliu Formosa ha afirmat sempre el seu brechtianisme entès no com una servitud, sinó com un mètode dialèctic, capaç de clarificar les relacions que existeixen entre l'espectacle teatral i el públic al qual va dirigit. Un brechtianisme que a Catalunya ha de tenir en compte factors particulars de la nostra societat, factors que, en cas d'oblidar-se, convertirien el teatre en una evasió: en l'evasió d'un fals compromís, molt més perillosa que la pura i simple evasió.

Per una acció teatral estableix l'estratègia a seguir per un teatre català, compromès amb la lluita de la classe obrera. "Cal repetir-ho una vegada més: -escriu Feliu Formosa- l'objectiu més immediat és posar en escena amb els nostres mitjans uns textos que contribueixin a augmentar el nivell cultural de les masses apropant les a tot allò que els interessa com a col.lectivitat." L'apropament és difícil i estudiar-ne les possibili-

tats és el que ens proposa Feliu Formosa; es tracta d'una tàctica, d'un oportunisme, que pot variar en qüestió de mesos i invalidar fórmules provades amb sort poc temps enrera.

Un dels problemes que Feliu Formosa aborda en la seva "acció" és el que ell especifica així: "Un dilema : el teatre en català i la immigració de parla castellana". Feliu Formosa no cau en la ingenuïtat de creure que la classe obrera, a Catalunya, és només de parla castellana; existeix una àmplia base obrera catalana de soca-rel, així com una altra que s'ha integrat ja a la parla del país. Però és evident que l'allau immigratori dels darrers anys, radicat en veritables ghettos, ha creat unes illes idiomàtiques de parla castellana, en alguns punts de les zones suburbials. "els immigrants existeixen -escriu Feliu Formosa- i no podem deixar-los de banda. Primer cal establir amb ells un contacte veritable, constant; després cal veure si podem fer teatre, i finalment veure si podem fer teatre en català. En aquesta qüestió és arriscat afirmar res d'una manera contundent; podem dir, però, que s'han fet experiències d'utilitzar el català davant públics immigrats de parla castellana i que el resultat ha estat positiu."

Els textos aplegats a Per una acció teatral, tots ells datats i amb referència de la circumstància concreta que els produí, constitueixen el testimoniatge d'un treball que el teatre independent ha dut a terme al Principat en el transcurs de la darrera dècada, i que ara comença d'expandir-se a la resta dels Països Catalans. En efecte, Feliu Formosa té cura d'assenyalar com Barcelona ha perdut el monopoli del teatre independent, sobretot a partir de 1967, any de la primera trobada de grups de comarques moguts per una evident necessitat de mútua coneixença i coordinació.

Per una acció teatral pot servir com una aportació a la història i a la ideologia d'un teatre semi-subterrani, enarborat sempre com un desafiament a les prohibicions i amenaces de la dictadura. Però pot servir, i aquesta hauria d'ésser la seva finalitat bàsica, com a material de comprovació, de clarificació, a tots aquells que, com Feliu Formosa, es mouen en el terreny del teatre independent en espera d'un futur lliure i democràtic per al nostre país.

GRA DE MESC.

Los que nunca opinan, de Francisco Candel, Barcelona; Estela, 1971 (Col. Popular)

Segurament és molt més fàcil de fer una enquesta o recollir opinions de persones conegudes i, generalment, protegides per la seva pròpia entitat, que anar a trobar els obrers amb qüestionaris o magnetòfons, sol.licitant respostes i opinions relatives als problemes o als sentiments del proletariat. És difícil per moltes raons: 1) l'obrer no disposa de tant temps com els que, generalment, són objecte d'interès dels periodistes, sociòlegs o escriptors; 2) l'obrer encara té menys llibertat d'expresió que aquells altres ciutadans a qui feiem referència; s'hi juga molt més en cas de dir el que pensa; 3) l'obrer està escaldat o, diguem: escarmentat. Els jerarques sindicals i tota la patuleia que viu a l'ombra d'aquests, han practicat amb fins demagògics, diversionistes o repressius, la tàctica dels qüestionaris i, en el millor dels casos, les opinions del obrers han anat a parar al cove. En el pitjor, els ha guanyat l'honor d'ésser "fitxat" o inscrit a les llistes negres del patrons reaccionàris i llurs kapos als tallers i empreses; 4) l'obrer d'avantguarda no vol exposar públicament, i per escrit, opinions que podrien descobrir-lo massa i, per aquest fet, difícilment se'l pot interviuar a menys de fer-ho amb pseudònims, canvis de situació de treball, etc.; 5) L'obrer més en darrerit, el qui amb prou feines acaba d'entrar a l'exèrcit de la seva classe, té una altra mena de prudència que el deixa mut enfront d'un periodista o un escriptor. No és estrany trobar entre aquest sector de la classe obrera, les opinions menys interessants. I, finalment, hem de constatar -ens agradi o no- que la classe obrera, en el seu conjunt, no creu que pugui trobar tribuna en periòdics o llibres publicats legalment. La premsa legal silencia, gairebé sempre, la seva lluita, les seves necessitats, el seu difícil però constant batallar de classe. Hi ha una mena de recel enfront de l'intel.lectual tot i que, en algunes accions ja es va superant, però encara no és general.

...i Candel s'hi ha llençat

Amb el llibre "Los que nunca opinan", com en altres de les seves obres, Candel demostra que el món obrer és, malgrat tot, abordable per l'escriptor. Ja sé que això d'escriptor, en parlar de Francesc Candel, provoca algunes rialletes entre certs intel.lectuals, però Candel és un escriptor de Catalunya perquè escriu, perquè el que ell escriu es publica, perquè

el que li publiquen es ven, i el que es ven agrada als qui no entenen pot ser literatura "de la bona" però que es veuen descrits, interpretats pel Candel i els resultats d'aquesta comunicació entre autor i lector són, indiscutiblement, positius des del punt de vista polítics, i força interessants des del punt de vista literari.

Ara bé: si Candel ha demostrat que el món obrer es abordable per l'escriptor i ho tradueix en obres concretes, perquè la literatura catalana més "literària", perquè els escriptors més "escriptors" no s'inspiren en la riquesa de temes, de conflictes, de força vital i històrica que el món obrer ja ofereix a flor d'aigua? Són temes "aliteràris"? En tot cas, no hi ha realitat més necessitada d'ésser abordada per la literatura.

Candel va escriure Ser obrero no es ninguna ganga i per escriure'l s'hagué de documentar. En va reunir tanta de documentació que encara n'hi va sobrar per a Los que nunca opinan, llibret que ha estat retingut durant tants mesos a la censura que, un cop "alliberat" prèvia retallada, ja sembla una mica superat. Candel ho reconeix. El públic, nogensmenys, acompanyant les dades amb altres matetials, com l'excel.lent crònica Despedidos SEAT, juicio multitudinario (que vam llegir en català a "Oriflama") i, malgrat el desgavell originat per tants factors "imponderables" en resulta una visió real del món obrer. Real precisament pels seus defectes, insuficiències, confusions, extremismes i prudències. Real perquè enmig de tots aquests inconvenients en ressalta una força, un impuls que surt del fons de la classe mateixa, la classe sana, la que encara no ha dit la seva.

Si les dades de que disposa Candel, moltes de les quals li han estat recollides per "espontanis" col.laboradors, les hagués treballades un escriptor sense les cometes que li posen a Candel, potser n'hagués sortit una gran novella, una "saga" del proletariat català. Ningú no ho nega. Candel -com diu ell- ha fet el que ha pogut, però té el gran mèrit d'haver-ho fet.

El llibret de Candel, naturalment no figurarà a la biblioteca del banquer Dalloncs o del marquès Daixonces; tampoc no serà tema de tertulia a "Boccacio" on la gent "que hi entén" no perd el temps amb les elucubracions suburbials del Candel. Tampoc no es un model d'estructura i coherència, com algunes de les obres del gènere "enquesta", "conversaciones", "sondeos" publicats en els darrers anys, llibres en els quals i amb els quals han opinat els que sempre opinen, d'una manera culta, brillant, agosarada fins i tot.

Els homes que Candel ha anat a trobar a les fàbriques, tallers i barris mai no opinen, i quan opinen, si diuen el que pensen, probablement passaran tres coses: 1) que rebran llenya; 2) que se'n riuran els altres per allò que els treballadors "només entenen de futbol"; 3) que sense rebre llenya i sense provocar befa, les opinions no faran camí. Aquests són els homes i les dones que

podem escoltar en el llibre de Candel. Llibre desordenat, desballestat, com ho és la vida de la societat dita de consum que, a casa nostra, es de mini-consum i maxi-treball; la vida dels semianalfabets, del acorralats per necessitats creixents i urgents, mai satisfetes: dels discriminats com a obrers com a ciutadans, com a dones i com a joves i, en alguns casos, afegint a tot això el "crim" d'ésser no-català a Catalunya o d'ésser català. De tot n'hi ha; la vida dels estafats, manipulats, atabalats. Podia sortir-ne una obra coherent, ordenada, científica i rigorosa? Si les dades que tenia Candel les hagués programades per un cervell electrònic, demanant-li un llibre coherent, dubto que la màquina hagués rutllat. El món que Candel ha volgut fer opinar no hi ha cervell electrònic que pugui interpretar-lo. Un escriptor sí, un bon escriptor, segurament, a condició, només, de proposar-s'ho.

Fóra injust quedar-nos amb l'afirmació que el llibre Los que nunca opinan és un conjunt de dades desordenades. Candel ha escollit amb serietat els temes que volia tocar, i en el conjunt els tracta:

1 - La solidaritat entre els treballadors.
2 - Consciència de classe.
3 - Sindicats. Magistratura. Què pensen els obrers?
4 - Capital. Explotació capitalista. Com la veu l'obrer?

Les respostes són, en general, típiques del sector desorientat o radicalitzat, però existent. Hi ha una gran orça soterrada, espurnes d'humor i de malhumor però típiques del món obrer. Alguns desbarren, però no desbarrem tots alguna vegada en parlar de coses que no es poden ventilar a la llum del dia? Candel no es limita a donar la paraula als treballadors interviuats. Ell també opina i ho fa amb el seu estil, el seu posat entre irònic i empipat però sempre mogut per la intenció de denúncia d'una situació socio-econòmica injusta; mogut, també, per una incurable tendresa, no pels explotats únicament sinó per l'home com a tal, àdhuc quan l'empipa. Es una característica de Candel donar la impressió de lleugeresa en el tracte dels problemes més greus. Només és impressió. No hi ha cap lleugeresa. Els seus llibres sobre la condició proletària a Catalunya són cròniques que algún dia ajudaràn a reconstruir un moment històric, quan el proletariat no tenia mitjans propis per expressar la seva opinió. Candel no sembla proposarse guanyar un Nobel de literatura. La seva ambició és altra; però hi ha una ambició: ésser cronista del seu temps, encara que sigui a nivell de barri, de taller, de parròquia, de fàbrica; encara que sigui buscant els més insignificants dels seus contemporanis. La història la fan, també, els insignificants. Quan Francesc Candel aparegué al camp literari de Catalunya, molts el van considerar "insignificant"; més endavant el motejaren de "demagog" i, finalment l'acceptaren resignats com un de tants alterats autodidactes contra els quals es forma un bloc compacte, implícit però autèntic, que només pot trencar el públic, la massa de lectors. Candel disposa d'aquest públic. El fenomen no pot atribuirse a factors casuals. Candel ja fa anys que dura. De tant en tant, té ensopega-

des amb la censura. Coneix èpoques negres, negríssimes i, naturalment, no s'hi resigna. Insisteix. Segueix amb els temes que no agraden a la censura. Segueix cultivant l'estil "aliterari" perquè es el seu. I en el seu estil ens ha donat Los que nunca opinan.

Catalunya té escriptors molt millors que Candel. Es cert i cal saludar-ho. Els temps, però, de la novel.lística catalana -ultra d'interessant aportació d'alguns exiliats, com Riera Llorca- s'inspiren en la decadència de la burgesia de l'Eixample, en la corrupció dels nous rics, en la masturbació metafísica de certs brots del món ja mort; (amb obres tan importants com les de Terenci Moix, de Montserrat Roig, de Vidal Alcover i de Janer Manila). El món obrer no hi és. Cal ésser d'origen obrer per expressar-lo? Aquesta és una qüestió molt debatuda, però ja fa anys que ha estat resolta en allò fonamental: un bon escriptor d'origen burgès pot escriure sobre la condició obrera. La força de l'art esdevé capacitat d'interpretació d'un món complex, amb major motiu perquè és el món que es fá, que s'està fent i, a casa nostra concretament, renaixent de les cendres d'una derrota històrica aclaparadora.

No es tracta de demanar, d'exigir als escriptors de Catalunya el que no surti d'ells mateixos. Ni temes, ni estils no poden imposar-se. Aquí només toquem la qüestió de passada, amb un motiu concret: un insignificant llibret de l'insignificant Francesc Candel, que tantes coses regira.

T.P.

Francisco Candel

DECLARACIÓ

de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya

"Actualment està prenent forma una operació iniciada per diversos sectors i personalitats oficials a través d'articles a la premsa, conferències i declaracions públiques. Així es vol fer creure al poble que la introducció de canvis formals a nivell exclusiu de les forces del règim (el príncipe Juan Carlos, las asociaciones de acción política, etc.) pot representar en el pròxim futur una obertura política capaç de satisfer els desigs de llibertat i democràcia que, en l'actualitat, el propi règim ha de reconèixer que el poble sent.

No és la primera vegada que es vol fer creure que el règim té possibilitats d'obertura i que, per conseqüent, es postula que els qui desitgen el canvi concentrin els esforços a actuar des de dins. Així ha pretès l'Opus Dei justificar la seva col.laboració de primer i, darrerament, la seva responsabilitat principal en el Govern.

¿On ens ha portat la pretesa liberalització que l'Opus ha dit que volia dur a terme de cara a Europa?

Ens ha portat a una crisi econòmica que es reflecteix en una inflació i a un encariment creixent del cost de la vida, que serveixen per a mantenir i augmentar l'explotació del poble. I, davant la protesta obrera i popular, no ha pres cap altra actitud que la d'intensificar la repressió.

Els diaris es troben en unes condicions més dures que les imperants en la dècada dels seixanta. La Universitat només pot malfuncionar amb la policia dins les aules. I els noms d'Erandio, Granada, Vitoria, Madrid, Barcelona i Ferrol componen la trista llista de les agressions criminals amb què el govern "liberalitzador" respon als plantejaments reivindicatius de la classe treballadora.

La Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya entén que tota sortida de la dictadura ha de consistir en el retorn de les llibertats al poble per tal que aquest pugui decidir lliurement el seu futur.

La Comissió Coordinadora entén que l'oferiment al poble, com a sortida de la dictadura, d'una evolució del mateix règim basada en uns acords entre camarilles, recolzant en unes suposades i secretes intencions dels homes que han jurat servir el règim i així ho estan fent públicament, és una política contrària als interessos generals del país que només pot afavorir els esforços de l'oligarquia per perpetuar l'explotació del poble i per mantenir l'exercici del poder per al seu exclusiu profit.

La Comissió Coordinadora creu que la política justa, que el poble reclama en aquests moments, és la de seguir el procés d'isolament del règim amb la incorporació d'una part cada vegada més gran del país a la lluita pacífica per les llibertats i la democràcia. Això comporta una gran responsabilitat per a totes les forces polítiques i socials de l'Estat espanyol contràries al règim.

ES FA, DONCS, TOTALMENT NECESSARI ESTABLIR UN ACORD ENTRE LES DITES FORCES POLITIQUES I SOCIALS PER TAL DE PODER OFERIR UNA ALTERNATIVA RESPONSABLE QUE FACI CONFLUIR ELS ESFORÇOS DE TOTS ELS SECTORS DEL POBLE QUE HAN DIT RESOLUDAMENT NO A LA DICTADURA I A QUALSEVOL INTENT DE CONTINUISME.

Es per això que la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya s'adreça a tots els pobles de l'Estat espanyol, a totes les forces polítiques i socials, per tal que intensifiquin els contactes en part ja existents i obrin les vies per a un acord unitari i sense exclusions, que pugui explicitar, amb l'elaboració d'una alternativa democràtica, la coincidència objectiva de totes elles pel que fa referència a l'enderrocament del franquisme i a l'establiment d'un govern provisional.

Amb aquesta finalitat, la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya ofereix, com a punt de partida per a la discussió d'un acord, els seus set punts, presentats davant l'opinió pública catalana el mes de desembre del 1969:

1.- Llibertats democràtiques: Llibertat de consciència, llibertat d'expressió, llibertat de premsa, llibertat d'associació, llibertat de reunió, llibertat de manifestació, sufragi universal i garanties individuals.

2.- Amnistia general, que haurà d'afectar les responsabilitats polítiques fins el moment de la promulgació de l'amnistia.

3.- Llibertat sindical, la qual cosa significa el dret dels treballadors a organitzar-se lliurement, amb independència dels patrons, dels governs i dels partits polítics.

4.- Dret de vaga.

5.- Adopció de mesures immediates per tal de millorar la situació de les masses treballadores, i per a resoldre els problemes més urgents que el país té plantejats en els aspectes social i econòmic: ensenyament, política de salaris, sistemes de treball, col.legiació professional, assistència social, sanitària i de previsió.

6.- Restabliment de l'Estatut Autonòmic de Catalunya de l'any 1932, com a base de partida perquè el poble català pugui decidir lliurement el seu futur, reivindicant també el dret que a l'autodeterminació tenen la resta dels pobles de l'Estat espanyol.

7.- Convocatòria d'unes Corts Constituents elegides per sufragi universal les quals, dins el marc de les llibertats, drets i garanties esmentades en els apartats anteriors, configuraran per al futur les institucions polítiques de l'Estat espanyol, posant fi al període provisional.

La formulació d'un acord unitari dóna un sentit global a les lluites que han de posar en relleu, junt amb l'isolament del règim, l'existència d'una voluntat de canvi, elaborada conjuntament per una gran part, d'ésser possible, totes, les forces polítiques i socials de l'oposició.

Davant d'aquesta situació, l'Exèrcit es trobaria amb la responsabilitat històrica d'haver de triar entre enfrontar-se amb la voluntat popular, defensant un règim corromput i repressiu, o adoptar una estricta neutralitat que deixaria la dictadura sense el seu únic instrument per a mantenir-se: la força.

La Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya estima d'una extremada urgència l'assoliment d'un acord a nivell de tot l'Estat espanyol. Altrament es podria malbaratar la solució justa i pacífica del greu problema històric que tenen plantejat els pobles de l'Estat espanyol. Solució que actualment creiem viable i que inspira tota la nostra lluita.

Catalunya, maig del 1972".

o o o o o

I N F O R M E

SOBRE EL REGIM PENITENCIARI DE L'ESTAT ESPANYOL

-Edició feta sota la responsabilitat del Secretariat de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya-

Davant la crida de les comissions de solidaritat de Barcelona i comarques, davant una campanya per afirmar el dret a la solidaritat, un grup de juristes demòcrates s'hi adhereix perquè entèn que la solidaritat és avui una forma fonamental de lluita contra la repressió i la dictadura i a favor de la llibertat.

Efectivament, la solidaritat és un mitjà de mobilització popular i cívica i una via de convergència dels més amplis estrats del país al voltant d'objectius democràtics, enfront de la violació permanent dels drets de la persona humana i enfront de l'exercici de la violència practicats pel règim franquista. Com diu molt bé el Manifest de les comissions de solidaritat, "la lluita pel dret a la solidaritat resulta una acció política imposada com a deure a tots els ciutadans que no siguin opressors". I moguts per aquest deure cívic, considerem necessari de col.laborar en aquesta campanya com un mitjà eficaç de servir els interesos i les aspiracions del poble a favor de la democràcia.

La nostra col.laboració té, avui, un objectiu fonamental: la denúncia del sistema penitenciari sota el qual es rabeja la política repressiva del règim sobre tota mena de presos polítics o comuns, tot posant en relleu com els jutges són pràcticament desplaçats de tot control en l'execució de la sentència penal i també el caràcter repressiu i inhumà del mateix sistema penitenciari.

El desplaçament dels jutges de l'immediat control penitenciari constitueix

la primera il.legalitat, ja que la Llei Orgànica del Poder Judicial i la Llei d'Enjudiciament Criminal, totes dues de signe liberal i avançades dins el règim actual -malgrat ésser centenàries-, són vulnerades a consciència en els preceptes reguladors d'aquesta qüestió.

La Llei Orgànica establia en el seu art. 2 que "la potestad de aplicar las leyes en los juicios civiles y criminales, juzgando u haciendo ejecutar lo juzgado, corresponderá exclusivamente a los Jueces y Tribunales". Aquesta declaració programàtica no ha estat pas acomplerta sota els diferents règims polítics que han dominat l'Estat espanyol i encara menys sota el franquisme, on l'Administració sempre preval sobre la Justícia. En conseqüència, els jutges han estat i són suplantats il.legalment pels directors i funcionaris de presons.

Una cosa semblant es pot dir dels preceptes de la Llei d'Enjudiciament Criminal, un capítol de la qual -"Del tratamiento de los detenidos y presos" art. 520 i següents- està adreçat a protegir els drets de les persones privades de llibertat de qualsevol ultratge o vexació per part de l'Administració Penitenciària. Fins i tot s'hi estableix la necessària visita setmanal, sense previ avís, del President de l'Audiència Provincial, un Magistrat, un representant del Ministeri Fiscal i un Jutge d'Instrucció (art. 526). El sentit del precepte és clar: consisteix a sorprendre qualsevol irregularitat o abús de les persones responsables de l'Administració Penitenciària; és a dir, no es tracta pas d'encobrir, sinó de corregir aquestes persones quan hagin incorregut, com sol passar, en violacions manifestes no sols dels drets humans, sinó de la legalitat vigent (en l'observança de la qual les autoritats franquistes només són zeloses quan es tracta de perseguir obrers, estudiants, etc., o bé infeliços delinqüents que no han reeixit a fer-se amb uns milers de milions, en perjudici de tot el país, com ho van fer els indultats de MATESA).

El règim penitenciari vigent, regulat pel Decret de 2.II.1956 i per una munió d'ordres ministerials i disposicions menors de la Direcció General de Presons que modifiquen sense miraments i il.legalment el Reglament, és la culminació d'una persecució penal basada en la venjança i l'eliminació de l'individu i que s'aprofita de la reclusió per oprimir la personalitat dels empresonats i reduir-los a éssers indefensos, mancats de drets i garanties.

En primer lloc, cal denunciar l'absència d'un Estatut del Pres Polític. Mentre el règim franquista persegueixi aquells qui, empesos per conviccions democràtiques, exerciten els drets de la persona o realitzen actes adreçats a establir la llibertat als pobles d'Espanya, cal exigir que el pres polític sigui respectat i tractat com mereix qualsevol ciutadà que, sacrificant els propis interessos particulars, està compromès a millorar la societat en la qual viu. Exigir l'Estatut del Pres Polític és denunciar així mateix el règim que els persegueix, amb una abundor de mitjans de què no disposa per a altres coses; el règim que, amparant-se barroerament en uns pretesos criteris d'igualdat, en què ni els seus defensors creuen, pretèn de confondre'ls amb els presos comuns per tal de desprestigiar-los i col.locar-los tots al mateix nivell d'"alteradors de l'ordre". I amb això es justifica el mal tracte igualitari dels uns i dels altres. El problema s'aguditza a mesura que creix el nombre de presos polítics. A 31 de desembre de 1970 el nombre de presos polítics senten-

ciats ja ocupava el quart lloc de la totalitat de la població reclusa espanyola (dades de l'Institut de Reinserció Social, sobre estadístiques oficials).

El règim penitenciari es basa sobre el concepte autoritari i feixista de la disciplina "mantenida por un sistema de castigos y recompensas". Aquesta disciplina permetrà tota mena de privacions als empresonats i atacs sistemàtics a la pròpia dignitat, a la seguretat i a la poca llibertat personal que els resta. Per això, el control és confiat absolutament als directors de les presons, que es converteixen en amos totpoderosos de la vida dels empresonats i del funcionament de les presons. Això es produeix en la més absoluta impunitat, ja que l'art. 187 del Codi Penal, que sanciona els delictes comesos pels funcionaris de presons "que imponen a los presos y sentenciados privaciones indebidas o usan con ellos un rigor innecesario", no s'ha aplicat mai. El lèxic utilitzat per l'art. 375 núm. 2n. del Reglament Penitenciari no pot ésser més expressiu de l'estil feixista: "El Director vigorizarà la disciplina, sosteniendo el prestigio del mando y el principio de autoridad, afrontando con decisión cualquier acto individual o colectivo de indisciplina y adoptando, las medidas regimentales necesarias para sofocarlo".

Teòricament, el Director és assistit per una Junta de Règim que, en la pràctica, no té poder decisori. El Capellà, la presència del qual a la presó només seria justificable per una activitat assistencial, en resulta una mena d'inquisidor general, com es dedueix de l'art. 383 del Reglament: el Capellà "robustecerá la autoridad del Director (...) controlará la vida espiritual y moral de los reclusos (...) velará porque los reclusos no posean libros que atenten contra la moral de la Iglesia, la fe y las buenas costumbres (...) distribuirá catecismos y devocionarios a los que se presuma que han de utilizarlos con provecho (...) examinará a los penados para ser propuestos para ocupar destinos o para concederles la libertad condicional", etc. Així es clou el complex sacro-autoritari en el qual queda emmarcat l'empresonat. I per a la seva "recuperació", qualsevol acte d'iniciativa, de crítica o de disconformitat és sancionat amb privacions de passeigs, de comunicacions orals i escrites, amb l'aïllament personal, adhuc la reclusió en les inhumanes cel.les de càstig fins a quaranta dies.

D'altra banda, l'assistència mèdica és absolutament insuficient, ja que els empresonats no poden escollir metge, no disposen d'especialista, no tenen servei d'urgència, i les instal.lacions d'infermeria estan mancades de condicions higièniques i sanitàries. És prou eloqüent de saber que un sol metge, en condicions de pluriocupació, té al seu càrrec mil cinc-cents empresonats en una presó, com ara la Provincial d'Homes de Barcelona, que va ser projectada per a sis-cents.

La intimitat de l'empresonat és vulnerada amb els escorcolls continus a què pot ésser sotmés i amb el control sistemàtic de la correspondència escrita i la comunicació oral amb parents, amics o advocats, i amb qualsevol persona que els pugui prestar ajut moral o material. Una pràctica especial denigrant i vexatòria per als presos catalans (o pertanyents a altres nacionalitats oprimides) els imposa l'ús del castellà en la correspondència: una vegada més el caràcter feixista del règim penitenciari espanyol es posa en manifest, ja que un dret tan elemental com és el d'expressar-se en la pròpia llengua en les cartes privades hi és ultratjat.

El treball penitenciari és una clara mostra d'explotació aguditzada. En primer lloc, s'exigeix un treball no retribuït, del qual s'aprofita l'Estat, en règim d'esclavatge. En segon lloc, el treball retribuït és un treball forçat: a) perquè els empresonats que no rendeixen prou, a criteri de la Direcció, són sancionats disciplinàriament; b) els aprenents no tenen dret a cobrar res; c) els ajudants i oficials cobren quantitats irrisòries de l'ordre de 70 ptes. la setmana, sense protecció de les normes laborals generals, sinó al lliure arbitri del Director; i d) els empresonats no tenen cap facultat per reclamar res sobre salaris, horaris, condicions laborals i beneficis de seguretat. Mentrestant, el Director, els encarregats de tallers, els funcionaris que vigilen l'ordre i els empresaris que contracten a baix preu el treball dels empresonats obtenen uns beneficis considerables.

Per cloure el marc ambiental n'hi ha prou d'assenyalar que els horaris de la presó es proclamen a toc de trompeta. Una mostra més del menyspreu que el règim té per una administració penitenciària digna.

No volem pas ésser massa pessimistes, però només un control judicial continu, a la manera que el practiquen els jutges d'execució que hi ha en diversos països d'Europa -aquesta llunyana Europa- podria posar fre als abusos en l'aplicació del règim disciplinari, en la concessió dels beneficis d'indult i llibertat condicional i en el treball penitenciari. Caldria, doncs, posar en pràctica normes inspirades en el respecte a la persona, fins i tot en l'amarga circumstància de la privació de llibertat, la qual no ha d'estendre's mai més enllà dels propis fins, ni comporta la pèrdua de contacte amb la família, ni l'exercici d'un treball en condicions opressives. Tots els empresonats del nostre país són sotmesos a la iniqua situació que hem descrit, i això ens obliga, com a juristes, a prendre-hi posició en contra i a denunciar-la clarament i severament. D'aquesta manera denunciem un instrument repressiu fonamental del règim franquista i col.laborem en l'afirmació de la solidaritat amb els represaliats a les presons de l'Estat espanyol.

Manifestem especialment la nostra solidaritat amb els perseguits i els presos polítics per a qui l'aplicació d'aquest brutal règim penitenciari constitueix una ofensa major, si és possible, a llur dignitat, a llur personalitat i a llurs ideals de llibertat i de justicia.

Un grup de juristes demòcrates.

Barcelona, maig del 1972".

o o o o o

(En els dos fulls següents reproduim la fotocopia d'una octaveta impresa i sense signatura, distribuida recentment per Barcelona).

CONTRA L'OPRESSIÓ DE CATALUNYA

VIOLÈNCIA

Ara fa trenta anys que Catalunya va ser despossëïda del seu organisme representatiu: La Generalitat. Aquest òrgan de govern actuava dins l'àmbit i amb les normes que li assignava un instrument legal: l'Estatut de Catalunya.

Amb l'Estatut (1932), tot Espanya, a través de les Corts, del Consell de Ministres i del President de la República (democràticament elegits tots ells) havia reconegut el dret de Catalunya a l'autonomia, dins l'Estat espanyol. Abans, i mitjançant un plebiscit lliure, l'Estatut havia estat aprovat gairebé unànimement per tots els habitants de Catalunya (catalans de neixement i catalans d'adopció).

La Generalitat de Catalunya significava per al nostre País: Govern i Parlament autònoms; Administració, Justícia i pressupost propis; cooficialitat de la llengua catalana (compartida amb la llengua castellana), i llibertat cultural.

L'Estatut s'inscrivia en un quadre de llibertats democràtiques (de pensament, de consciència, d'expressió, sindical, de reunió i d'associació) amplíssim, del qual l'Estatut mateix era una mostra i una garantia per a tot l'Estat espanyol.

Tot això va ser abolit, ara fa trenta anys, a partir del primer govern del general Franco i de la seva victòria militar, sense que ni els catalans de dretes ni els catalans d'esquerres (tots havien votat l'Estatut) n'hagin rebut encara cap explicació. La Generalitat de Catalunya, a més, no ha estat suplerta per res. Així, entre un Govern central —llunyà i hostil— i l'administració provincial —impotent i localista— la Catalunya d'avui continua mancada d'un òrgan representatiu. No perquè no n'hagués tingut mai cap, sinó perquè aquell que pacíficament i democràticament havia assolit —amb el reconeixement de tots els espanyols— li va ser arrabassat per la violència.

DISCRIMINACIÓ

Amb la supressió de l'Estatut, començava una etapa de discriminació contra els catalans, que no ha acabat encara ni ofereix símptomes d'acabar. Hi ha, pel món, grups humans que són discriminats pel color de la pell. A Espanya, els catalans som discriminats per la nostra llengua. L'Estat espanyol ha fet «legalment» dels catalans uns «ciutadans de segona categoria».

1. A l'escola. Tothom, arreu del món civilitzat, aprèn a l'escola amb la llengua materna i estudia, primer que cap altra, aquesta mateixa llengua arrelada en la intimitat. Però els nostres nens són constrets a prescindir-ne, com d'una tara. La majoria ja no posseirà mai com cal la llengua pròpia. Tampoc no dominarà bé la castellana. Els catalans som condemnats, des de la infantesa, a una deficiència crònica en el mitjà d'expressió essencial de la persona: la llengua.

2. En la vida cultural. El 1936, sortien a Catalunya una vintena llarga de diaris i un miler de revistes ,de tota tendència, en llengua catalana. A Barcelona, els diaris eren set: «La Publicitat» (centre esquerra), «Última hora», «La Humanitat» i «La Rambla» (esquerra), «La Veu de Catalunya» i «L'Instant» (centre dreta), i «El Matí» (catòlic independent). Però, des de fa trenta tres anys, tenim prohibit d'escriure i de llegir diaris en llengua catalana.

Dues emissores de ràdio (a més de les comarcals) emetien a Barcelona en llengua catalana: Ràdio Barcelona (quasi totalment) i Ràdio Associació de Catalunya (íntegrament). Avui, tot i l'augment d'emissores que ens ha dut l'evolució tècnica, no en tenim cap que transmeti normalment en català.

Tampoc no ens és permès —cal dir-ho?— cap canal de TV en llengua catalana. Val a dir que la contribució de Catalunya al pressupost estatal és enorme... Però els nostres diners no poden servir per fer escoles o ràdio o televisió, en la llengua amb què parlem i pensem mentre produïm... L'Estat ens cobra com a ciutadans, però ens tracta, lingüísticament, com a estrangers. I encara pitjor, perquè d'ençà del turisme i per a escarni nostre, són editats entre nosaltres diaris en llengües estrangeres...

3. **En la vida social.** No podem parlar en català als actes oficials del nostre País, ni als Jutjats ,ni als serveis d'ordre públic, ni als sindicats, ni a la universitat. En tots aquests llocs, continua regint l'«apartheid» més rigorós contra la llengua catalana. I això que, entre Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears (amb variants lleugeres), els catalano-parlants som més que els habitants de Dinamarca, o de Suïssa, o d'Israel, o de Cuba, o d'Irlanda o d'Àustria, o d'Uruguai, o de 66 estats independents més...

ÉS PER AIXÒ QUE, UNA VEGADA MÉS, ALCEM LA NOSTRA VEU DE POBLE OPRIMIT, I **PROTESTEM!**

EXIGIM A L'ESTAT els nostres drets (d'acord amb la Carta de les Nacions Unides):

— català a l'escola
— diaris i revistes en català, sense discriminació
— un canal de TV íntegrament en llengua catalana
— possibilitat d'usar el català per a tot, a Catalunya
— restabliment de la Generalitat de Catalunya

INTERPEL·LEM ELS CATALANS que tenen càrrecs públics: esteu traïnt el vostre País. Us desafiem que digueu públicament per què no ens són reconeguts aquests drets. Us fem responsables de portar el poble cap a la violència, com a sortida única.

SALUDEM ELS NOU VINGUTS A CATALUNYA. No vulgueu col·laborar, distretament, amb la discriminació anticatalana. Teniu un lloc, entre nosaltres, en la construcció d'una Catalunya justa. Però totes les llibertats són solidàries: la causa catalana és la de la democràcia. No vulgueu per als vostres fills una Catalunya oprimida!

INVITEM ELS CATALANS A UNA NOVA CAMPANYA DE RESISTÈNCIA:

— parleu sempre en català
— exigiu els vostres drets
— expliqueu Catalunya
— defenseu-la aferrissadament!

festes de sant jordi i de la mare de déu de montserrat, patrons de catalunya.
1972

nous horitzons

PREUS DE SUBSCRIPCIO

quatre nùmeros :

$ mex :	15.00
Ptes.	80.00
Dls. :	1.75

un exemplar :

$ mex.	5.00
Ptes. :	25.00
Dls. :	0.45